

7.0 Biblioteksdata II 1978-1987.

[7.1 Projektorganisation og -styring](#)

[7.2 Kravspecifikationsarbejde](#)

[7.3 Biblioteksdata-konference, Nyborg 1982](#)

[7.4 Konsekvensundersøgelse og teknologiaftale](#)

[7.5 Biblioteksdata, Andet, BT's edb-udvalg](#)

7.6 Lokal edb-planlægning og implementering af Søgesystemer - Information Retrieval

7.7 Biblioteksdatas søgemodul til BASIS

7.8 EDB-søgning på folkebibliotekerne

7.9 Lokale forsøg med BASIS + 10.2 BASIS

[Indholdsfortegnelse](#)

SYSBIB

kommet til:

B 70 gennemgået til 1982.

BV mangler at blive gennemgået

7.1 Projektorganisation og -styring

Systemfilosofien svingede sidst i 1970'erne væk fra de centrale edb-koncepter, som også FAUST var udtryk for, og teknologiudviklingen åbnede nu med minidatamater op for decentrale systemer til brug i folkebibliotekerne. Flexibilitet og modulopbygning var begreber der trængte sig på også for de kommunale folkebibliotekers edb-løsninger, og kravene om lokale valgmuligheder foreligger da også beskrevet i delbetænkningen 1978 fra Bibliotekskommissionens specialudvalg 7???: Folkebibliotekernes arbejdsmetoder og driftsøkonomiske forhold (Specialudvalg 1978)

I specialudvalg 4's betænkning finder vi følgende generelle betragtninger om anvendelse af edb i bibliotekerne:

"Erfaringsmæssigt kan det siges, at automation på informationsområdet kun skal foretages under den forudsætning, at der ønskes en udbygning af informationsværktøjet. Der er ikke mange eksempler internationalt på edb-produktion af bibliografisk information på det samme niveau som det hidtidige, der har kunnet forsvares ved en snæver økonomisk betragtning.

Edb-bibliografi er altså ikke en rationaliseringsforanstaltning på det eksisterende niveau. Det er derimod det værktøj, der kan sænke

omkostningerne pr. ydelse ved en påkrævet udbygning. Fællesskaber omkring edb-løsninger bør være formålsorienterede i højere grad en snævert driftsøkonomisk betingede. Snævre driftsøkonomiske kalkuler viser sig ofte kun fordelagtige, fordi der er overset en ringere målopfyldelse som konsekvens

En edb-politik for biblioteksområdet skal følgelig indordnes bibliotekernes hovedmål og ikke indeholde en kontrovers med disse." (Bibliotek 70, 1979:7, side 219).

scanne fra specialudvalgsbetænkninger

Et tilsvarende afsnit i Bibliotekskommissionens betænkning lyder:

"På talrige områder inden for den offentlige administration har den elektroniske databehandling gjort det muligt at indfri et krav om hurtigere og mere effektiv løsning af store og komplicerede mængdeopgaver.

Også på biblioteksområdet har automationen åbnet nye perspektiver. Oprettelsen af databaser med bibliografisk information er ikke blot et middel til at imødekomme behovet for en bedre, hurtigere og mere omfattende betjening af publikum, men også af en af vejene til effektivisering af det bibliotekstekniske og administrative arbejde i bibliotekerne." (Bibliotek 70, 1979:7, side 219).

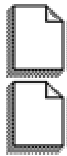

- [Biblioteksledermødet juni 1978: Punkt 5:](#) Edb-udviklingen i folkebibliotekerne. Side 20-31.
- Biblioteksledermøde februar 1979: Meddelelsepunkt 2.1. Biblioteksdata.
- Biblioteksledermøde november 1979: Meddelelser. Herunder Biblioteksdata. Kun set side 1-7(18).

- Biblioteksledermødet november 1980. Intet om edb.
- [Biblioteksledermødet november 1982.](#) Punkt 5: Edb-udviklingen i folkebibliotekerne.
- [Biblioteksledermødet oktober 1983.](#) Punkt 2: Status over edb-arbejdet.
- [Biblioteksledermødet november 1984.](#) Punkt 7: Biblioteksdatas aktuelle situation.
- [Biblioteksledermødet november 1985.](#) Punkt 2.2: Edb-forsøget i Det Sønderjyske Landsbibliotek. Punkt 4.4: edb-planlægning.
- Biblioteksledermødet december 1986. Intet om edb.
- Biblioteksledermødet november 1988. Punkt: Fælleskabet og den nye edb-udvikling. 12 leverandører udstiller på: Bibliotek & edb

Projektorganisering vedr. de nye Biblioteksdataaftaler, skrivelse fra KL, dateret 16.1.1978. Haves i kopi, to sider. Scannes

[Principiel sammensætning af Kommunedatas Brugerkomiteer.](#) 10 a?
1 side.

[Mødeindkaldelse og dagsorden fra KL, dateret 16.1.1978,](#) til medlemmer af sekretariatsudvalget. 2 sider.

Nyorganisering af KMD's brugerkomiteer okt 1977. Kopi haves, 1 side. MH genindtræder som statens rep. i brugerkomiteen for bibliotekssystemer.

[Notat til brug ved drøftelse af biblioteksdataaftalerne mellem biblioteksdirektør Lindbo Larsen og administrerende direktør O. Ingvarsen. Dateret 13.9.1979.](#) 10 sider.

"BF er repræsenteret i det kontaktudvalg for biblioteksvæsenet, som Kommunernes Landsforening nedsatte i 1977. Det var meningen, at dette udvalg skulle formulere bibliotekernes edb-behov og vurdere dette behov i forhold til FAUST-projektet. En sådan rolle har udvalget ikke hidtil spillet. Forhandlingerne om en ny Biblioteksdataaftale har kørt for egen kraft, og kontaktudvalget er blevet holdt ajour med udviklingen, og har fået forelagt materiale fra disse forhandlinger på tidspunkter, hvor reel indflydelse var udelukket.

Et flertal i kontaktudvalget har tilkendegivet, at denne arbejdsform var uacceptabel, og det har specielt med henblik på den reviderede Biblioteksdataaftale understreget, at man kan forstå, at det er nødvendigt at indgå en aftale nu for at "redde" den centrale database, men at man ikke kan indse nødvendigheden af indgåelse af delaftaler om beholdningsregistrering og udlånskontrollsystem på et tidspunkt, hvor der ikke er udarbejdet et konkret projekt." (Bibliotek 70, 1978:2, side 58)

12.10.1977 Møde i Kontaktudvalget. Her fandt der en bred drøftelse sted af projektets målsætning og strategi.

14.12.1977 Møde i Kontaktudvalget

Deltagere:

Alster, Daugård, Lysholt, Hein, Evan Jensen, Mogens Brabrand Jensen, Henrik Juhl, Camma Larsen-Ledet, Lindbo, Jens Mathiasen, Ib Mortensen, Jens Jørn Nielsen, Edv.Pedersen, Svend Aage Pedersen, Mogens D. Rømer, Bent Sørensen, og Knud Hansen, der referede mødet. Afbud fra Kjeld Rasmussen.

NB: Notat "Formål og strategi" for anvendelse af edb i folkebibliotekerne, redegør for en række perspektiver, som tænkes fastholdt i det videre arbejde. Dette notat indeholder den reviderede Biblioteksdata-aftales målsætning. Forelagt på dette møde.

["Formål.... fra FOLKIT, side 546.](#)

"3. Strategi for det videre arbejde.

Af de økonomi-overslag, der lå til grund for udvalgets drøftelse den 12 okt 77, fremgik klart at en strategiændring var påkrævet.

I notatet "Formål og strategi" for anvendelse af edb i folkebibliotekerne er kort redegjort for en mulig ny strategi, der i princippet går ud på, at hele accessionen i folkebibliotekerne edb-registreres med hensyn til såvel bibliografiske som administrative data.

I udnyttelsen af disse data fokuseres i første række på kendte katalogprodukter, men som en væsentlig del af strategi-ændringen søges de enkelte biblioteker tidligst muligt inddraget i registreringsarbejdet for herigennem at påbegynde en "modningsproces", som forberedelse for senere idriftsætning af nye bibliografiske og administrative systemer.

Direktørgruppen **anbefaler** kontaktudvalget at indstille til parternes bestyrelser respektiv biblioteksdirektøren, at den beskrevne strategi godkendes som grundlag for det videre arbejde.

Jens Mathiasen præciserede, at strategien baseres på frivillighed for de enkelte biblioteker med hensyn til tilslutningstidspunkt og omfang af system-anvendelsen.

Der var **enighed** om at indstille den beskrevne strategi til godkendelse i parternes bestyrelser respektiv hos biblioteksdirektøren."

"4. Revision af biblioteksdata-aftalen.

På kontaktudvalgets møde den 12 okt behandledes udkast til nyt aftalesæt, og udvalget var enig i de principper, der lå til grund for udkastene, herunder også den klare ansvars- og kompetencefordeling.

De nu foreliggende udkast - en hovedaftale og fire delaftaler - er i henhold til udvalgets sidste behandling kun ændret i overensstemmelse med den under pkt. 3 beskrevne strategi.

Direktørgruppen anbefaler kontaktudvalget at indstille til parternes bestyrelser respektiv biblioteksdirektøren, at det foreliggende aftalesæt tiltrædes."

Der var enighed om med enkelte ændringer at indstille aftalesættet til godkendelse.

Kulturministeriet meddeler i skrivelse af 6 feb 1978 at de er enig med tilsynet i "at staten er interesseret i en repræsentation i den påtænkte brugerkomite vedr. biblioteksområdet, og man kan tiltræde tilsynets indstilling om, at tilsynet varetager denne opgave på ministeriets vegne."

Pressemeddelelse om Ny biblioteksdataaftale, udsendt af KL 22 feb 1978. Det hedder heri bl.a.:

"For at sikre mulighed for en koordinering med arbejdet i forskningsbibliotekerne omkring edb-anvendelse er ministeriet for kulturelle anliggender opfordret til at udpege en repræsentant for forskningsbibliotekernes edb-projektledelse til at indtræde i kontaktudvalget og sekretariatsudvalget, som er sekretariat for kontaktudvalget bestående af aftaleparternes direktører."

Under overskriften 'Den faglige protest mod FAUST har båret frugt'

omtales de nye Biblioteksdata-aftaler i Bibliotek 70, og det hedder om den nye konstruktion i en udtalelse fra BF's hovedbestyrelse:

"Den nye aftalepartner er Kommunernes Landsforening der har en central position som opdragsgiver og sekretariat. Dermed er landsforeningen for første gang blevet primus motor i et praktisk biblioteksprojekt, en rolle som markerer KL's voksende bibliotekspolitiske engagement..

Hvad er så det reelle indhold af disse aftaler? Først og fremmest udtrykker de en økonomisk nødvendighed. Udgifterne til det gamle system blev alt for store. Der skulle investeres ca. 150 mill. kr. over 6 år, men da ingen kunne garantere for indtægterne, måtte strategien lægges om. Den bibliografiske inddatering, som er den største udgift, måtte beskæres, hvilket man gjorde ved at fjerne retro-inddateringen fra Bibliotekscentralen. Herefter skal Bibliotekscentralen kun tage sig af den løbende accession...

Der er også ændret væsentligt på tidsfaktoren. Man vurderer, at bibliotekerne vil tilslutte sig beholdningsregistrering af den løbende accession med 10% om året fra 1979, og retroinddateringen med henblik på en senere indførelse af et udlånskontrollsystem med henholdsvis 5% og 10% i årene 1981, 1982 og 1983...

Efter således at have konstateret, at den faglige protest har båret frugt, må man på den anden side erkende, at selv om den strategi, der er lagt for projektet, ligger meget tæt op ad BF's erklærede edb-politik, så er motiverne formentlig meget forskellige.

BF kan se det rimelige i at sikre databasen, fordi edb-inddatering synes at være en rationel, omend ikke billig, måde at opbevare bibliografiske data på. Derimod ønsker BF at udskyde den egentlige automatisering af en række grunde, som alle udspringer af en frygt for at ødelægge biblioteksmiljøet og gøre bibliotekerne totalt afhængige af centrale leverancer.

BF fastholder den udtalelse, som blev vedtaget på generalforsamlingen i København den 30.oktober 1977 (se Bibliotek 70, 1977:19) hvori det slås fast, at udgifter til edb kun er forsvarlige, hvis det medfører serviceforbedringer. Endvidere at edb derfor bør bruges til bibliografiske opgaver, og at en egentlig automatisering af bibliotekerne er uacceptabel i den nuværende økonomiske og beskæftigelsesmæssige situation. Bibliotekerne har i dag først og fremmest brug for bøger og personale, ikke for kostbar teknik." (Bibliotek 70, 1978:2, side 58).

BF's hovedbestyrelse vedtager på sit møde 2.6.1978 (HB 78:07) at følge en indstilling fra FAU om at udtalelsen fra generalforsamlingen 1977 om edb-anvendelse i folkebiblioteker fastholdes (Bibliotek 70, 1978:11, side 278).

Kulturministeriet v. O.Perch Nielsen, meddeler i skrivelse af 16 marts 1978 om biblioteksdataaftalerne

"at man ikke har noget at indvende mod, at der indgås aftaler i overensstemmelse med forslagene, og at ministeriet kan tiltræde, at Bibliotekstilsynet repræsenterer ministeriet i de ved aftalerne oprettede organer.

Det bemærkes, at der ikke med foranstående er taget stilling til spørgsmålet om ydelse af statsmidler til et senere tidspunkt -

eventuelt over folkebibliotekernes rådighedssum - til projekter, der agtes gennemført på grundlag af aftalerne under Biblioteksdata. Endelig går ministeriet ud fra, at der i fornødent omfang drages omsorg for, at de interesser, som varetages gennem aftalerne, vil være forenelige med forskningsbibliotekernes interesser, hvor der måtte være behov herfor."

[BD hovedaftale 1978](#) dato? hentes fra FOLKIT, side 548f.

- Ny biblioteksdataaftale. Cirkulæreskrivelse fra KL, 14.6.1978.

- Hans Sylvest: Nye edb-aftaler på biblioteksområdet der decentraliserer edb-anvendelsen. Danske kommuner, 1978:6, side 19-21.

Bent Werner beder i en henvendelse til Bibliotekstilsynet 17.2.1978 om at drage omsorg for at den ny Biblioteksdata-aftale publiceres, så den kan gøres til genstand for drøftelse på bibliotekerne. Han efterlyser desuden en tids- og prioriteringsplan over Biblioteksdatas tilbud til bibliotekerne, samt en redegørelse for Bibliotekstilsynets rolle som "opdragsgiver". En rolle Bent Werner umiddelbart betragter som "uforenelig med tilsynets hidtil annoncerede rolle som uafhængig rådgivningsinstans for bibliotekerne". (Bibliotek 70, 1978:4, side 105).

til senere

[Revideret BD aftale marts 87](#) hentes fra FOLKIT, side 552f.

Dora Steensgaard kommenterer Bibliotekscentralens rolle i den nye Biblioteksdataaftale, og skriver:

"De bibliografiske data er lagret i Kommunedatas anlæg. det er nødvendigt at have en aftale med Kommunedata om udstyr og drift, før man rent teknisk kan få on-line-forbindelse til basen... Men den nye Biblioteksdataaftales hovedaftale sikrer først og fremmest, at alle bestræbelser inden for edb-området i Kommunedata, IBC og BC koordineres. Der vil blive samarbejdet også i benyttelsen af den/de bibliografiske databaser, systemet kommer til at omfatte." (Bibliotek 70, 1978:13, side 334).

se skr.1977-beretning

I Kr.Lindbo Larsens mundtlige beretning på årsmødet 1977 er der intet om edb. I 1978-beretningen hedder det om Biblioteksdataaftalen:

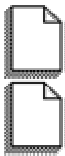
"Folkebibliotekerne og edb-teknikken har i de forløbne år haft mange vanskeligheder med at finde hinanden. Til at begynde med troede Bibliotekstilsynet at lykken lå i et centraliseret system både for de administrative operationer og for katalogopbygningen. Synspunktet kan i og for sig godt være rigtigt - også i dag. Men det hjælper ikke, når investeringerne bliver for uoverkommelige. Og det bliver de. Bibliotekstilsynet er derfor gået aktivt ind i arbejdet med at opbygge et decentraliseret edb-system for folkebibliotekerne. I den nye Biblioteksdataaftale står Bibliotekstilsynet som repræsentant for

Kulturministeriet sammen med Kommunernes Landsforening som opgave-stiller. De øvrige underskrivers af aftalen: Bibliotekscentralen og Indbindingscentralen samt Kommunedata står som producenter af hver sin del af projektet. Indbyrdes aftaler mellem de tre parter fordeler og ansvarliggør hver af dem for den produktion som de påtager sig. Samtidig med at der udarbejdes de nødvendige specifikationer for den kommende decentrale inddatering, kører forsøget videre i Ølstykke bibliotek." (Kr. Lindbo Larsen. Beretning 1978. Bogens Verden 1978, side 326).

Det nævnes endvidere i 1978-beretningen, at folkebibliotekerne har fået en repræsentant i forskningsbibliotekernes edb-udvalg, og en repræsentant for forskningsbibliotekerne har fået plads i Biblioteksdatas styrende organer.

Tilsynet er alene part i hovedaftalen og ikke i de fire delaftaler.

Feb. 1979 nedsættes en arbejdsgruppe, der skal foreslå mindre, afgrænsede edb-systemer til folkebiblioteker der kan etableres som forløbere for det endelige system, fordi arbejdet med kravspecifikationen til decentral inddatering og beholdningsregistrering trækker ud. Arbejdsudvalget blev formelt nedsat af Kommunedata, i denne organisations brugskomite for biblioteksvæsen hvor BF's repræsentant her og repræsentanterne i KL's kontaktudvalg tog afstand fra planerne om afgrænsede systemer (Bibliotek 70, 1979:14, side 409)

[KL-brev til Kontaktudvalget. Dateret 5.2.1979.](#) 1 side.

[Referat af 1.møde i kontaktudvalget, 23.3.1979.](#) 1 side.

1.møde i Kontaktudvalget 23.marts 1979 i KL. Kopi af medlemmer

Forskningsbiblioteker er nu med i udvalget.

Camma Larsen-Ledet valgt som formand.

Delaftalerne behandlet. GKB foreslået som testbibliotek for BEH og decentral inddatering. Orientering om Ølstykke status.

Kommunedatas 11 brugerkomiteer blev etableret pr. 1 jan 1978 og de enkelte medlemmer udpeget for en periode af to år. I kommissorium af 19 apr 1978:

"Formål. For at skabe mulighed for en løbende kommunal brugerindsigt i og brugerindflydelse på udvikling og vedligeholdelse af standardsystemer i Kommunedatas udviklingscentre oprettes i tilknytning til hvert udviklingscenter en rådgivende brugerkomite. Brugerkomiteen skal rådgive vedkommende udviklingscenterchef med hensyn til

- produktudviklingsplaner
- produktvedligeholdelsesplaner
- produktspecifikationer (m.h.t. funktionelt indhold)."

KM 6.12.1979. Morten Hein genudpeges som statens repræsentant i Kommunedatas brugerkomité for bibliotek.

"Udadtil er der måske ikke sket så meget på edb-området siden sidste biblioteksledermøde, men den ventede kravspecifikation om decentral inddatering er nu i trykken og vil udkomme om kort tid." (Kr. Lindbo Larsen. Biblioteksledermødet november 1979).

"Et af de forhold som Kommunedata må tage hensyn til i den fremtidige udformning af systemudviklings strategier, er et udbredt ønske (krav) om brugerindflydelse på systemudviklingen. Det er ikke tilstrækkeligt, at vi udvikler systemer, der måtte være teknisk perfekte. Vi bliver i fremtiden, i langt højere grad end i dag, nødt til at interessere os for hvordan systemet fungerer hos den operative bruger. Dvs. brugerne må have indflydelse på de systemer, der indføres i forvaltningerne, og således være med til at skabe ro og et godt arbejdsmiljø, der hvor teknikken indføres. Kommunedata er allerede nu begyndt at forberede sig på at håndtere denne situation." (Poul Pilman, Kommunedata. Biblioteksledermødet, juni 1978).

"Der bør ikke kunne skabes myter omkring Bibliotekstilsynets stilling i projektet. Før var Bibliotekstilsynet konsulent, og det voldte nogen vanskelighed. I dag er Bibliotekstilsynet part på lige fod med de andre parter. Tilsynet kan følge udviklingen på nærmeste hold og gribe ind, så snart det er nødvendigt." (Kr. Lindbo Larsen. Biblioteksledermødet, juni 1978)

"Morten Hein, Bibliotekstilsynet indledte med at konstatere, at der på ledermødet i februar var givet en statusbeskrivelse for Biblioteksdata og fastslået nogle principper for anvendelse af edb i folkebibliotekerne.

I den forløbne periode har Biblioteksdata holdt konference i april, og der har været afholdt en række andre møder. Der har været en stor aktivitet i projektet og der er truffet valg af maskinleverandør... Disse aktiviteter [vedr. prissættelse] kulminerede ved Biblioteksdatas politiske kontaktudvalgsmøde den 12. november. Den generelle tendens i det materiale man lagde frem for politikerne er, at man efter indkørsels- og investeringsperioden har et system der betyder en merudgift for bibliotekerne på 4%. For denne merudgift får man et bedre bibliografisk apparat og en større evne til at klare en stigning i efterspørgslen på bibliotekets ydelser... Samordningen mellem folke- og forskningsbibliotekernes edb-planer har gode muligheder for fortsat at udvikle sig positivt. Forskningsbibliotekernes edb-projekt minder teknisk meget om de planer, der er for folkebibliotekerne. De to sektorer har valgt samme edb-udstyr." (Morten Hein. Biblioteksledermødet november 1982).

"Hans Sylvest, Kommunernes Landsforening oplyste at Biblioteksdata den 1. maj 1983 tilbyder det første modul, søgemodulet...

Kommunernes Landsforening deltager i nogle projekter udover selve systemudviklingen. Kommunernes Landsforening er repræsenteret i Det Biblioteksfaglige Edb-udvalg, som er nedsat af Bibliotekstilsynet

og som Morten Hein vil fortælle om. I fortsættelse af den konsekvensundersøgelse som Kommunernes landsforening iværksatte inden edb-systemerne var i drift skal der nu tages stilling til en undersøgelse af systemerne, når de er i drift. Problemet ved denne undersøgelse er at ikke alle biblioteker begynder samtidig og at man ikke behøver at vælge alle moduler. Det vil ikke være rimeligt at vente med undersøgelsen til alle biblioteker er i drift, det vil også være for sent for kommunerne at få at vide hvilke konsekvenser der er, når de er gået i gang. Kommunernes Landsforening vil gerne undgå fejltagelser og vil derfor starte undersøgelsen når nogle biblioteker har været i drift et år. Resultaterne vil løbende tilgå kommunerne.

Inden for den nærmeste tid forventer man at der vil være afsluttet en teknologiaftale inden for det kommunale område, svarende til de aftaler, der er for det statslige og private område. En sådan generel aftale er som bekendt forudsætningen for lokale aftaler."(Hans Sylvest, Kommunernes Landsforening. Biblioteksledermødet november 1982).

"Helge Scheuer Nielsen. Det er BF's holdning at teknologiaftale er en forudsætning for, at vi kan indføre edb. Jeg håber at Biblioteksdata-parterne vil medvirke til at vi får en sådan aftale, ellers vil det blive vanskeligt at indføre edb i bibliotekerne." (Helge Scheuer Nielsen. Biblioteksledermødet november 1982).

"Morten Hein oplyste, at Det Biblioteksfaglige Udvalg er nedsat af Bibliotekstilsynet efter aftale med de øvrige Biblioteksdata-parter som en følge af konferencen i Nyborg og sammensat efter samme principper, dvs med deltagelse af personaleorganisationerne. Udvalget skal afklare grænsefladerne mellem det praktiske arbejde i bibliotekerne og edb-systemerne, så man får det bedst mulige ud af teknikken. Udvalget startede efter sommerferien og har først beskæftiget sig med BETA-systemet...Udvalgets næste opgave bliver at vurdere bibliotekernes anvendelse af søgemodulet." (Morten Hein, Bibliotekstilsynet. Biblioteksledermødet november 1982).

"Vi står overfor en betydningsfuld afgang. De mange små skridt på edb-området har ført til at vi nu står lige over for et tilbud fra Biblioteksdata. Edb er et nødvendigt arbejdsredskab, som vi har brug for i dansk biblioteksvæsen, hvis vi skal klare udviklingen. Det koster en investering, men systemet er lagt an på at det skal komme lidt efter lidt. Vi er forpligtet til at have de moderne arbejdsredskaber den dag viatter kan opruste os. Jeg er glad for at det nu kan realiseres." (Kr. Lindbo Larsen. Biblioteksledermødet november 1982).

"Set udefra har man nok opfattet Biblioteksdata som et fedt. Internt var det jo et hus i rasende splid med sig selv. Jeg erindrer den periode som om Kommunedata og Bibliotekscentralen gjorde alt hvad de kunne for at genere bibliotekerne, og Kommunernes Landsforening og tilsynet prøvede desperat at feje op efter dem." ([Hans](#)

Sylvest).

"Forudsætningen for denne start på edb-indførelsen var det bibliografiske fællesskab i folkebiblioteksvæsenet, og sådan kom nogle af tidligere biblioteksdirektørers mærkesager - central katalogisering og fælleskataloger - til at danne grundlag for de danske folkebibliotekers genvej til edb-indførelsen. Adgangen til fællesbasen var en logisk følge af samvirket i folkebiblioteksvæsenet og en næsten symbolsk afslutning på en æra." (Japsen 1989)

Det er fortsat fra centralt hold at der afstikkes målsætning og retning for edb-indførelse i folkebibliotekerne, som det fremgår af et notat fra Kommunedata: Formål og strategi for anvendelse af edb i folkebibliotekerne (Bilag 8). Notatet er dateret 7.12.1977 og ligger i noget omfang til grund for Biblioteksdata II-aftalen.

Med de nye Biblioteksdata-aftaler der træder i kraft januar 1978 - *Biblioteksdata II* - var bolden givet op til en ny runde af systemarbejde for folkebibliotekerne. Kommunernes Landsforening indgik nu med stor vægt som den ene opdragsgiver i projektorganisationen sammen med Bibliotekstilsynet. De udførende parter er primært Kommunedata og Bibliotekscentralen samt Indbindingscentralen i en noget nedtonet rolle.

Aftalekomplekset omfatter ialt fem dataaftaler: En hovedaftale og fire - senere fem - delaftaler med ikrafttrædelse 1.januar 1978:

- Hovedaftale for Biblioteksdata
- Delaftale for Biblioteksdata vedrørende beholdningsregistrering m.v.
- Delaftale for Biblioteksdata vedrørende udlånssystem
- Delaftaler for Biblioteksdata vedrørende katalogprodukter
- Delaftale for Biblioteksdata vedrørende oprettelse og vedligeholdelse af bibliografisk database.
- Delaftale for Biblioteksdata vedrørende on-line søgning på bibliografiske data (ikrafttræden 1.januar 1984).

Spørgsmålet om information til biblioteksvæsenet vedrørende biblioteks-edbsystemerne er genstand for overvejelser i et notat fra Kommunernes Landsforening dateret 10.januar 1979. Forståelse som forudsætning for efterfølgende accept gribes her en kende mere professionelt an end det var tilfældet omkring FAUST-introduktionen. For parterne i Biblioteksdata II er det magtpåliggende at markedsføre det ny bibliotekssystem som et system der, modsat FAUST, har store frihedsgrader for den lokale anvendelse. Følgende fire overordnede krav opstilles til Biblioteksdata-systemet:

- Systemet skal være neutralt overfor bibliotekets organisation,

- Systemet skal kunne anvendes i alle biblioteker uanset størrelse,
- Systemet skal opdeles i moduler, der kan vælges uafhængigt af hinanden,
- Der skal være valgfrihed til at kunne køre systemet centralt hos Kommunedata eller decentralt på eget anlæg i kommunen (Biblioteksdata 1982b).

"Om folkebibliotekernes edb-programmer er det svært at sige noget afgørende. Der arbejdes stadig med at opstille kravspecifikationer, ligesom Ølstykke-forsøgets rapport endnu ikke foreligger. Afgørende for edb-indføringen bliver økonomien. Et udlånsnoteringssystem skal økonomisk kunne konkurrere med de nu anvendte metoder for at kunne vinde frem. Af katalogsiden forventer flere og flere bibliotekarer en on-line mulighed. D.v.s. at man via en skærm kan tappe oplysninger direkte fra den eksisterende bibliografiske database. Hertil kræves et mere eller mindre udbygget søgesystem. Måske er det en realistisk mulighed: noget tyder på det, men det kan også ligge længere ude i fremtiden

I den sag har erfaringerne lært os at være tålmodige - andre siger langmodige. I midlertid kan jeg kun sige, som jeg tidligere har sagt, der arbejdes stadig i Kommunedata. også med projekter." (Kr. Lindbo larsen. Beretning 1979. Bogens Verden 1979, side 582).

"Et stigende irritationsmoment her i huset var slagsmålet mellem to fælleskommunaler virksomheder, BC og Kommunedata A/S. Hvem skal eje basen, hvor skal den drives, hvad skal der gøres, skal de to samarbejde eller skal de ikke samarbejde, og kan man overhovedet leve med at de ikke samarbejder. Jeg opfattede det klart sådan at BC ikke brød sig om at samarbejde med Kommunedata. Det er muligt at kemien med Kommunedata har været dårlig." ([Hans Sylvest](#)).

På DB's årsmøde 1979 udtaler Mogens Boman, der i 1980'ernes første år producerer en række teknologioptimistiske artikler til Bogens Verden:

"Landets 3.500 bibliotekarer vil være overflødige år 2000 hvis ikke de gennem uddannelse tilpasser sig den tekniske udvikling. Det vil faktisk gå dem som det er ved at gå typograferne. Bibliotekarerne har i de senere år vendt sig mod den stadig stigende brug af edb i forbindelse med formidling af information, men man kommer ikke længere uden om brugen af edb, hvis oplysningerne skal skaffes frem i det tempo, som kræves." (Bibliotek 70, 1980:1, side 2)

7.2 Kravspecifikationsarbejde

Kontaktudvalget for folkebiblioteker oprettes af Kommunernes Landsforening 1977 med bl.a. den opgave at styre kravspecifikationsarbejdet til den nye systemkonstruktion. Udvalgets medlemmer havde et godt kendskab til operative biblioteksmedarbejdere i ekspeditionsområdet og i bibliotekernes katalogafdelinger. Disse 'elitearbejdere' fra bibliotekerne blev håndplukket for sammen med de centrale instanser teknokrater at indgå i kravspecifikationsgrupper og der afgive de nødvendige oplysninger om arbejdsfunktionerne til Kommunedatas systemkonstruktører

Kommunernes Landsforening havde ansvaret for denne kravspecifikationsfase og var også den drivende kraft på møderne. Sagerne og processerne blev på møderne i de to nedsatte kravspecifikationsgrupper - for Beholdningsregistrering og for Udlånskontrol - behandlet meget afgrænset og funktionsopdelt uden større inddragelse af publikumsarbejdets formidlingsperspektiv

Denne arbejdsform kritiseredes af Københavns Kommunes Bibliotekers repræsentant, der også stillede forslag om en brugeruddannelse på en uge, der skulle give bibliotekspersonalet forudsætninger for på mere kvalificeret vis at komme til orde overfor deltagerne fra de centrale instanser. Forslaget vandt ikke gehør, og det var fortsat repræsentanter fra de centrale instanser, der var styrende også hvad angår papirgang, notatudarbejdelse og fagterminologi. For at løse op for situationen og give de operative brugere mulighed for at komme frem med den nødvendige viden om arbejdsprocesserne uden teknokratdominans, så Kommunernes Landsforening sig på et tidspunkt nødsaget til at indkalde til møde med kun brugerrepræsentanter, uden deltagelse af personale fra de centrale instanser

En tidlig kravspecifikation for musikområdet udarbejdes for Biblioteksdata af medlemmer af BF's musikfaggruppe, og rapporten opstiller brugerkrav til såvel bibliografisk inddatering som til katalogprodukter på musikområdet: 'FAUST musik. Biblioteksdata, 1977. 29 sider. (Bibliotek 70, 1978:4, side 105).

De biblioteksansattes mulighed for indflydelse på projektidformningen er imidlertid fortsat utilfredsstillende, vurderer en gruppe bibliotekarere på KKB, med bl.a. Kirsten Boje og Troels Brücker, og de mener ikke at de få brugerrepræsentanter her en reel chance for at gøre sig gældende over for aftaleparternes repræsentanter i arbejdet med kravspecifikationerne:

"På biblioteksledermødet i maj udtalte Poul Pilmark, KMD, følgende: "Et af de forhold KMD må tage hensyn til i den fremtidige udformning af systemudviklingsstrategier, er et udbredt ønske (krav) om brugerindflydelse...(vi er) nødt til at interessere os for hvordan systemet fungerer hos den operative bruger, d.v.s. brugerne må have indflydelse på de systemer, der indføres i forvaltningerne, og således være med til at skabe ro og et godt arbejdsmiljø, der hvor

teknikken indføres."

Forfatterne konstaterer derefter at kun ganske få biblioteksansatte er involveret i udarbejdelsen af de kravspecifikationer som er under udarbejdelse, og de fortsætter:

"KL forsøger at retfærdiggøre sin mulighed for at stå som faglig garant i aftalerne ved at henvise til kontaktudvalget mellem KL og biblioteksvæsenet. Hans Sylvest skriver i Danske Kommuner: "(udvalget vil)... som rådgivende organ for landsforeningen skulle påtage sig den overordnede styring af de edb-projekter, hvor landsforeningen skal udarbejde kravspecifikationer. D.v.s. det er biblioteksfaglige personer, der i samarbejde med landsforeningens sekretariat skal sikre, at bibliotekernes ønsker og krav bliver honoreret."

Tidligere har KL nedsat 2 arbejdsgrupper under dette kontaktudvalg. Den ene vedrørende edb-anvendelsen i bibliotekerne generelt. Herom skriver Hans Sylvest i ovennævnte artikel: "I forbindelse med udarbejdelse af delsystemer skal man inddrage de overvejelser, som arbejdsgruppen vedrørende edb-anvendelse har udmøntet i en foreløbig rapport... (som) er en skitse over, hvad man på biblioteksområdet kunne forestille sig, ville være de områder, som man med fordel kunne anvende edb til."

Denne rapport har aldrig været offentliggjort!

Den anden arbejdsgruppe drejede sig om prøvedrift af FAUST i Ølstykke...

Indførelse af edb i bibliotekerne vil få afgørende indflydelse på arbejdssituationen for hver eneste medarbejder i bibliotekerne, og vi mener ikke, at nogle få biblioteksansatte, isoleret i forskellige udvalg, sammen med BF-repræsentanterne i KL's kontaktudvalg alene kan sikre, at "bibliotekernes ønsker og krav bliver honoreret" (som Hans Sylvest udtaler i sin artikel).

Hermed er debatten om edb i bibliotekerne genåbnet!" (Bibliotek 70, 1978:16, side 441-43).

Bibliotekarforbundets faglige udvalg (FAU) kritiserer brugerindflydelsen på projektet og afviser i en længere diskussion udlånskontrolsystemets faglige fordele:

"I den forbindelse kan man konstatere, at det ikke er tilstrækkeligt, at der er nedsat kravspecifikationsgrupper, og KL's kontaktudvalg er ikke nogen faglig garanti for produkterne. der er ikke fastlagt en procedure, som garanterer, at edb-planerne kommer ud til en bred faglig debat, før en egentlig produktion iværksættes...

BF må af de her anførte grunde fastholde, at udlånskontrol ved hjælp af edb er et overflødig og på mange måder skadeligt system." (Bibliotek 70, 1978:17, side 444).

Udtalelsen fra FAU afføder dels en kommentar fra Else Beck, dels en korrektion fra personalet på Ølstykke bibliotek:

"Jeg kan i øvrigt henvise til Specialudvalg 7's betænkning, der

behandler folkebibliotekernes arbejdsmetoder og driftsøkonomiske forhold, og i afsnit om folkebibliotekernes serviceniveau, om centrale servicetilbud, om udlånsekspedition og om materialevalg og -pleje giver en grundigere redegørelse for de omtalte spørgsmål. BF's faglige udvalg beklager sig over, at heller ikke den nye biblioteksdataaftale bygger på grundige faglige analyser af behovene i bibliotekerne, hvorefter udvalget fremkommer med en række indvendinger mod udlånskontrolsystemer ved hjælp af edb, som stort set består af postulater, der synes at være et resultat af en følelsesbetonet usikkerhed overfor edb. Hvis det skal være et udtryk for FAU's faglige standard, må jeg sige som Radiserne: Jeg græmmes." (Bibliotek 70, 1978:21, side 587).

Personalet på Ølstykke bibliotek lægger afstand til de vurderinger FAU har fremsat om edb-udlånskontrollens indvirkning på arbejdsmiljøet:

"Vi mener det er forkert at drage en konklusion af forsøget, før det er afsluttet og vurderet... FAU's vurdering af edb's negative indvirkning på arbejdsmiljøet kan vi heller ikke dele. Vor erfaring er at udlånskontrol ikke forringer arbejdsmiljøet, tværtimod betyder det en lettelse i de daglige arbejdsrutiner." (Bibliotek 70, 1979:3, side 74).

Om edb i bibliotekerne hedder det i BF's skriftlige beretning 1978:

"I KL's kontaktudvalg har forbundets repræsentant fremført disse synspunkter [BF's edb-politik], og ha udtalt skepsis overfor nedsættelsen af 2 kravspecifikationsgrupper. Disse grupper, som arbejder med de biblioteks-faglige krav til decentral inddatering og katalogisering samt til udlånskontrol, færdiggør arbejdet i oktober måned, hvorefter resultaterne skal diskuteres i KL's kontaktudvalg. Der er imidlertid ikke fastlagt nogen procedure for at få disse meget vigtige resultater ud til diskussion blandt bibliotekernes medarbejdere - og offentligheden omkring arbejdet er generelt alt for ringe." (Bibliotek 70, 1978:17, side 466)

I en statusoversigt over Biblioteksdata medio 1979 skriver Morten Hein om kravspecifikationsarbejdet:

"... idet der også i den brede debat har været meget tavshed om de foreliggende kravspecifikationer. En tavshed der endda er blevet hårdt prøvet gennem en forsinkelse ved kravspecifikationernes udarbejdelse og den forsinkelse, som Biblioteksdata fik, da det blev nødvendigt for Kommunedata at flytte sit udviklingscenter for området fra København til Aalborg. Kommunedatas rekrutteringsproblemer i København har været så store, at man ikke kunne garantere, hvilke problemer og forsinkelser man ville møde i København, men forsinkelsen ved en flytning til Aalborg kunne overskues. Flytningen er sket, og Kommunedata er meget sikker på, at den foreløbige tidsfrist - 1. februar 1981 - for systemskitser fra det nye udviklingscenter vil blive overholdt." (Bogens Verden 1980, side 535).

I en officiel meddelelse fra Kommunedata om flytningen af Udviklingscenter Kultur hedder det herom:

"Kommunedata vil imødegå problemet [vanskeligheden ved at rekruttere edb-personale i København] ved at flytte arbejdet i det ene af de tre københavnske udviklingscentre til én af de tre øvrige edb-centraler i landet. Det har været naturligt at vælge at flytte til Aalborg, fordi der her er gode muligheder for at omsætte nyt, kvalificeret personale, og fordi der i Aalborg-centralen er en god basis for hurtigt at etablere et nyt udviklingscenter kultur. I dag er der ét udviklingscenter, der arbejder med økonomi-, løn og planlægningssystemer. Der vil i februar 1980 ligge en plan for, hvor hurtigt det nye udviklingscenter i Aalborg kan bygges op. dermed vil der også være en plan for, hvor længe arbejdet i København må fortsætte, så overflytningen bliver til mindst mulig gene for dem, der venter på nye biblioteks- eller skolesystemer." (Bibliotek 70, 1980:1).

I en kommentar til beslutningen vurderer Børge Sørensen at flytningen signalerer en nedprioritering af Kommunedatas arbejde på kultur- og skoleområdet:

"Det personale som gennem nogle år har erhvervet sig stor viden om biblioteksforhold, flytter ikke med fra København til Aalborg. Både ledelse og medarbejdere starter altså med et rent bord, også hvad know-how angår. Derfor er der en reel tidsmæssig forsinkelse af biblioteksprojekterne indbygget i den flytning. I bedste fald på omkring et par år." (Bibliotek 70, 1980:1).

Kommunernes Landsforening har forhåndssanktioneret beslutningen om flytning, og Bibliotekarforbundet vurderer at flytningen må betyde en intensivning af de bibliografiske søgesystemer til bibliotekerne som udvikles i Bibliotekscentralens regi.

I en leder om flytningen skriver BF's FAU:

"Bibliotekarforbundet nærer frygt for, at denne stilstandsperiode kan motivere enkelte kommuner til at indføre edb-systemer på deres folkebiblioteker uden om Biblioteksdataprojektet. En sådan udvikling kan medføre edb-løsninger, som ikke er gennemdiskuterede, som bibliotekspersonalet ikke har haft nogen indflydelse på, og som ikke er fagligt forsvarlige, fordi de ikke er tilpasset de øvrige moduler i det officielle edb-projekt. Forbundet lægger stor vægt på om muligt at modvirke en sådan uheldig udvikling...

Rent konkret har forbundet foreslået Biblioteksdataprojektet følgende:

1. Arbejdet i Bibliotekscentralens kravspecifikationsgruppe om katalogprodukter bør tilføres flere ressourcer og gruppens opgave bør udvides til også at omfatte emnesøgningsproblemerne.
2. Folkebibliotekerne tilbydes, eventuelt i forsøgsform, søgemuligheder i Bibliotekscentralens database.
3. Bibliotekscentralens centrale katalogiseringservice bør udvides, således at der leveres kort til væsentligt flere titler end i dag.
4. Det hidtil udførte arbejde med kravspecifikationerne om decentral inddatering og beholdningsregistrering samt om udlånskontrol "nedfryses", indtil det bliver muligt at vurdere hele edb-projektet under ét.

I øvrigt fastholder Bibliotekarforbundet sine krav til Biblioteksdata om, at parterne - før et produkt sendes på markedet - må klargøre

de økonomiske, beskæftigelsesmæssige, arbejdsmæssige og organisatoriske konsekvenser af produktets indførelse på bibliotekerne.

Forbundet har i øvrigt understreget, at bibliotekernes økonomiske situation gør det nødvendigt at vælge en langsom og ensartet udvikling af edb-arbejdet." (leder i: Bibliotek 70, 1980:4, side 132).

I referatet fra Mødet i FAU 28.2.1980 hedder det:

"Kommunedata (KD) - og dermed tilsyneladende Biblioteksdataprojektet - [er] gået i stå, og iflg. KL skal vi nu alligevel ikke diskutere kravspecifikationen, men forholde os afventende - hvor længe forlyder der foreløbig ikke noget om. KL og KD ønsker at bruge de sparsomme kræfter i KD på at udarbejde systemskitser og økonomiske overslag på baggrund af det foreløbige kravspecifikationsarbejde. I edb-arbejdsgruppen og i FAU synes vi, at man hellere skulle opprioritere Bibliotekscentralens arbejde med katalog- og søgesystemer." (Bibliotek 70, 1980:5, side 170).

Personaleorganisationerne indgår i såvel Forskningsbibliotekernes edb-udvalg som i den centrale kravspecifikationsgruppe for forskningsbibliotekerne. Bibliotekarforbundet erkender hidtil at have anvendt ressourcerne overvejende på folkebiblioteksområdet og skriver i en leder:

"Hovedbestyrelsen erkender, at der er afgørende forskelle på medlemmernes edb-erfaring fra forskningsbibliotekerne til folkebibliotekerne. En række forskningsbiblioteker arbejder allerede nu med udenlandske databaser, og mange har taget edb i brug til visse administrative rutiner i forberedelsesarbejdet og et enkelt har længe haft et fuldt fungerende edb-udlånskontrollsystem." (Bibliotek 70, 1980:6, side 187).

Bibliotekarforbundets edb-arbejdsgruppe og hovedbestyrelsen udsender midt på året 1980 et oplæg til ny edb-politisk strategi for BF (Bibliotek 70, 1980:12, side 372), efter den nyorientering og opblødning der året før har fundet sted i HB's holdning til teknologispørgsmålet. Oplægget, der bærer præg af Børge Sørensens pen, diskuterer forbundets participation i edb-udviklingen og anlægger en række taktiske overvejelser på dette forhold. Nøglebegreber i oplægget er a. Faglige gevinster, b. Økonomi og c. De arbejdssociale konsekvenser. På baggrund af en række overvejelser mener Bibliotekarforbundet at vurderingen af edb-systemer bør foretages på grundlag af følgende krav:

"* Edb-indførelse kan ikke accepteres, hvis konsekvensberegninger viser, at systemerne på kortere eller længere sigt medfører personalebesparelser.

* Edb-indførelse skal medføre en forbedret publikumsbetjening.

* Edb skal først og fremmest tages i anvendelse, hvor behovet for en forbedret publikumsbetjening er størst, - aktuelt vil det være i de bibliografiske rutiner."

Spørgsmålet omkring participation diskuteres med udgangspunkt i erfaringerne med deltagelse i KL's kontaktudvalg:

"Hvis man på mere konkret grundlag skal søge at vurdere deltagelsens værdi, kan man se på BF's deltagelse i KL's kontaktudvalg. Der var, da BF tiltrådte kontaktudvalget, en række bibliotekspolitiske fordele ved deltagelsen, som ikke egentlig havde noget med edb at gøre, men mere noget med BF's daværende fagpolitisk isolerede situation

Ser man bort herfra og vurderer værdien af at deltage i kontaktudvalget alene i forhold til Biblioteksdataprojektet, har deltagelsen medført både fordele og ulemper. Fordelene ligger først og fremmest i, at vi har haft et forum, hvor vi kunne fremføre vore krav om, at der i forbindelse med Biblioteksdataprodukterne også skulle ske en vurdering af de arbejdsmæssige, organisatoriske, beskæftigelsesmæssige og økonomiske konsekvenser af edb-produkterne. Det er rent faktisk lykkedes at trænge igennem med disse krav, således at projektet næppe kan gennemføre en faglig diskussion i bibliotekerne, uden at de nødvendige konsekvensberegninger foreligger. Om det havde været muligt også at trænge igennem med kravene uden for kontaktudvalget, kan naturligvis ikke bedømmes fuldstændigt, men formentlig havde det været langt vanskeligere. Det må vel også siges, at deltagelsen i kontaktudvalget har betydet, at medlemmernes tillid til forbundets informationsniveau og viden om edb-projektets detaljer har været stor.

Til gengæld har deltagelsen medført, at projektet ved enkelte lejligheder har kunnet profilere af personaleorganisationens deltagelse. Der er ingen tvivl om, at BF enkelte gange er blevet taget til indtægt for synspunkter, som man ikke deler. Ligeledes har det kunnet sløre medlemmernes opfattelse af forbundets edb-politik, at vi deltog i kontaktudvalget. Deltagelsen har i medlemmernes øjne kunnet opfattes som en ubetinget accept, selv om vi har forsøgt at forklare vore forbehold i kontaktudvalget."

Oplægget fremhæver, at det edb-politiske engagement hos medlemmerne stadig ikke er tilstrækkeligt markant, og at der arbejdes på at opnå en fælles holdning med HK til spørgsmålet om udformningen af en dataaftale:

"Muligheden for inden for de næste par år at få en dataaftale igennem er nok rimelig stor. Arbejdsgiverne er interesserede i at få klare regler på dette område, og KL har ligefrem opfordret organisationerne til at fremsætte krav om en dataaftale."

FAU vil opfordre medlemmerne til lokalt at nedsætte edb-udvalg, ligesom kursusafholdelse for TR'er og edb-udvalgsmedlemmer foreslås, og generalforsamlingens pålæg om udsendelse af en pamflet om edb-problemerne er ved at blive effektueret. Der afsluttes med følgende formålsafklaring for folkebiblioteksområdet:

"På folkebiblioteksområdet må planforsinkelsen udnyttes til at skabe bedre forståelse for karakteren af de fagforeningsmæssige konsekvenser af edb's indførelse. Samtidig må den faglige debat om katalogprodukter/emnesøgning contra udlånskontrol vedligeholdes - omend det vil være en lettelse, om andre end arbejdsgruppen ville skrive om disse ting. Formålet må være at skabe udbredt stemning

for, at den faglige nødvendighed for indførelse af edb ligger alene på katalogsiden, og her især på emnesøgningssiden." (alle citater: Bibliotek 70, 1980:12, side 372).

Hovedbestyrelsen diskuterede på sit møde 10.6.1980 (HB 80:5) ovennævnte oplæg fra edb-udvalget grundigt før vedtagelsen, og specielt det første kravs formulering "...på kortere eller længere sigt medfører væsentlige personalebesparelser." Der var i HB flertal for at opretholde den stående formulering, og den endelige tilretning af oplægget blev overdraget til Mai-Britt Nielsen og Børge Sørensen før offentliggørelsen i Bibliotek 70 (Bibliotek 70, 1980:12, side 382). Dette HB-referat er det første, hvor Børge Sørensen som sekretær tilstræber en formidling der er mere imødekommende og forståelig til medlemmernes orientering end de hidtidige kryptogrammer.

Generaldebatten i HB 10.6.1980 refereres af Jørgen Nielsen: "Diskussionen om edb i forbundet har ofte været præget af en del forvirring og usikkerhed om hvori de egentlige modsætninger består. Dette var for eksempel ganske fremtrædende på generalforsamlingen i 1979. En af de ting der har medvirket til at skabe en betydelig uklarhed har været begrebet 'faglige gevinster'. På dette punkt skar hovedbestyrelsen imidlertid igennem og fastslog, at indførelsen af edb skal medføre en forbedret publikumsbetjening. Altså et farvel til den tanke at det skulle være en faglig gevinst at få frigjort nogle mennesker til mere fornuftigt arbejde." (Bibliotek 70, 1980:12, side 385). Derudover blev edb-udvalget på mødet pålagt at udforme et oplæg til edb-politisk program, som kan forelægges generalforsamlingen til oktober med henblik på en afklarende diskussion.

Generalforsamlingen 1980 vedtager et nyt edb-politisk program med fire krav i forbindelse med edb-anvendelse i bibliotekssektoren der alle knytter an til de ovenfor nævnte i oplægget til HB. I sin forelæggelse af programmet opridsede Mai-Britt Nielsen kort de forudgående diskussioner i BF og baggrunden for det forslag til program som den enige HB havde fremsat.

scanne: Generalforsamlingen vedtog nyt edb-politisk program. i: Bibliotek 70, 1980:21, side 672. haves i kopi.

flyttes

Jørgen Nilsen har denne vurdering af situationen omkring systemudvikling medio 1979:

"Man har tilsyneladende opgivet at vente på en afklaring af forholdene omkring emnesøgningen i folkebibliotekerne, og man ønsker at afholde en konference allerede i september måned i år om kravspecifikationsrapporterne om udlånskontrol og om beholdningsregistrering og decentral inddatering, til trods for at disse rapporter i hvert fald på nuværende tidspunkt fremtræder i en helt ufuldstændig form. Rapporterne indeholder ikke den mindste antydning af de arbejdsmæssige, organisatoriske, arbejdsmiljømæssige, beskæftigelsesmæssige eller økonomiske konsekvenser af edb-planerne. Noget kunne tyde på at man fra

projektets side ser sin fordel i at få løsrevet diskussionen af de fagligt-tekniske problemer fra de fagpolitiske problemer. Det seneste eksempel på edb-lobbyens virksomhed er nogle såkaldt afgrænsede systemer på edb-området, som er blevet diskuteret på et møde mellem centralbibliotekerne og Kommunedata og andre biblioteksdataparter i slutningen af april. Der er tale om to muligheder man vil tilbyde bibliotekerne, nemlig et søgesystem med adgang til BC's base og til forskningsbibliotekerne base, og et inddateringssystem, som i modsætning til søgesystemet kun kan tilbydes maksimalt tre biblioteker [Herning og Esbjerg har meldt sig som interesserede heri]...

Der er blandt bibliotekspersonalet en vældig utryghed ved beslutningsprocessen omkring indførelse af edb i bibliotekerne. Den bliver ikke mindre af at der ved siden af den officielle beslutningsproces, tilpas vagt og udflydende formuleret i biblioteksdataaftalerne, tilsyneladende kører en anden og mere målrettet proces, som har til formål at få indført edb hen over hovedet på det berørte personale. I sidste ende vil dette nok vise sig at være en uklog strategi. Edb kan ikke i tilstrækkeligt omfang sælges til bibliotekerne mod personalets ønske." (Bibliotek 70, 1979:10, side 300).

Og endnu en status sommeren 1979 fremlægges af Bibliotekarforbundets edb-udvalg:

"Projektet er begyndt baglæns i denne proces, og får nu en faglig diskussion af edb-produkter til bibliotekernes tekniske afdelinger og skranker løsrevet fra en tilsvarende diskussion om edb-producerede løsninger til publikumsafdelingerne. Rent strategisk kan man måske heller ikke sige, at den valgte fremgangsmåde er overvældende heldig, al den stund Bibliotekarforbundet, som det fremgår af generalforsamlingsbeslutningen i 1977, nærer stor skepsis mod edb's anvendelse til administrative rutiner, men er positiv over for anvendelsen til katalogprodukter...

Bibliotekarforbundets repræsentanter i Kommunernes Landsforeningskontaktudvalg for biblioteksvæsen deltager i behandlingen af de to foreliggende udkast til kravspecifikationsrapporter. Vi har forskellige indgangsvinkler til denne diskussion.

Den faglige indgangsvinkel er naturligvis vigtig, fordi tingene rent fagligt skal være i orden. Der har i begge arbejdsgrupper, som har udarbejdet rapporterne, siddet mange biblioteksmedarbejdere, herunder bibliotekarer. Det er vort indtryk, at disse biblioteksmedarbejdere udgør en garanti for den faglige kvalitet af rapporterne - de har udført et vanskeligt arbejde under tidsmæssigt meget pressede betingelser.

Rent fagligt synes det uheldigt, at man fra projektets side har medtaget inddatering på katalogniveau i kravspecifikationsrapporten om decentral inddatering og beholdningsregistrering. Det er ikke rimeligt at skille diskussionen af inddata i tekniske afdelinger fra diskussionen om uddata-produkterne i publikumsafdelingerne. Og en nærmere vurdering af uddata-produkterne - katalogerne - kommer som nævnt først senere." (Bibliotek 70, 1979:12, side 353).

Statusrapporteringen nævner også BF's ønske om at få undersøgt hvad der kan opnås ved en vurdering og efterfølgende forbedring af de eksisterende udlånssystemer, og det fagpolitiske krav om at personalet på bibliotekerne skal inddrages fra starten af i enhver diskussion om initiativer på edb-området, herunder også forsøgsvirksomhed.

Kravspecifikationerne publiceres (Kommunernes Landsforening 1979) (Kommunernes Landsforening 1980a) sammen med rapporten om det fremtidige katalogapparat (Bibliotekscentralen 1980) uden at det afstedkommer nævneværdig debat i biblioteksverdenen, ej heller om den kommende kritiske overgang til lokale opac's hvortil der i Bibliotekscentralens rapport er indeholdt en række nyttige henvisninger til udenlandske erfaringer med opac's. Arbejdet med systemskitseforslaget til Biblioteksdata starter 1. august 1980 i Kommunedatas Udviklingscenter/Kultur i Aalborg, og samtidig hermed nedsættes en referencegruppe, hvis opgave det var at hjælpe til med fortolkning og uddybning af kravspecifikationen.

scanne: 'Beholdningsregistrering og decentral inddatering' (Kommunernes Landsforening 1979).
- heri BGH's mindretalsudtalelse

Et resumé af kravspecifikationen, udarbejdet af personaleorganisationernes repræsentanter i arbejdsgruppen, udsendes vedlagt TM-nyt i februar 1980.

scanne: resumé.

I sin anmeldelse af 'Beholdningsregistrering og decentral inddatering' (Kommunernes Landsforening 1979) tager Birgitte Glob Hansen hul på den mere politiske debat om forslaget, med en nærmere begrundelse for den mindretalsudtalelse hun har afgivet til kravspecifikationen. Indvendingerne går især på manglen på en forudgående målsætningsdebat, og især på den adskillelse der er foretaget mellem inddatering i teknisk afdeling og de uddataprodukter publikumsafdelingerne måtte have behov for, men også arbejdsbetingelserne i gruppen kritiseres.

Birgitte Glob Hansen kritiserer ligeledes de almindeligheder om forhold af organisatorisk, arbejdsmæssig og personalemæssig karakter som er beskrevet på rapportens side 9-11, og påpeger med udgangspunkt i systemvurderingsparametrene i KKB's Præ-Faust-undersøgelse i samarbejde med Informationsforskningsafdelingen på Handelshøjskolen behovet for en undersøgelse af de mange aspekter ved edb-anvendelse på en arbejdsplads. (Bibliotek 70, 1980:2, side 54).

Kravspecifikationen om beholdningsregistrering drøftes på et møde afholdt af BF og HK i Frederiksborg Amt 11.3.1980, med deltagelse af bl.a. Børge Sørensen, Ole Berg Rasmussen og Leif Block Rasmussen. Bibliotekarforbundets Frederiksborgkreds har gennemgående haft et højt aktivitetsniveau i 1980'erne med drøftelser af edb-udviklingen. I referatet fra mødet -

'Teknokratisering og magtkoncentration' -hedder det om konsekvensundersøgelsen bl.a.:

"Om den flere gange omtalte konsekvensundersøgelse fremhævede Børge Sørensen at det måtte være de parter der vil indføre edb som skal fremlægge de nødvendige oplysninger. Men hvis der nu ikke bliver nogen undersøgelse, vil det være nødvendigt at tænke over hvordan vi så kommer videre. I sidste instans bliver spørgsmålet selvfølgelig om organisationerne selv skal betale. Men undersøgelsen som sådan var 100 procent et BF-ønske sagde Børge Sørensen, som svar til Leif Bloch Rasmussen, der havde været lidt usikker på om det ikke især var HK der ønskede en sådan undersøgelse. I den efterfølgende diskussion indskød Inge Abildgaard om dette emne beskedent, at HK jo er lidt større, hvad der giver visse muligheder som kan bruges hvis man bliver pisket til det." (Bibliotek 70, 1980:6, side 177).

Edb-udvalget på centralbiblioteket i Vejle - som allerede på daværende tidspunkt havde et højt kompetenceniveau vedrørende edb hos personalet - gennemgår i en fagligt meget detaljeret henvendelse til KL's kontaktudvalg den udsendte kravspecifikation om 'Udlånskontrol på edb' (Kommunernes Landsforening 1980a). Edb-udvalget anfører en række kritiske indvendinger mod de i rapporten anførte forslag og synspunkter og peger på en række mangler og usikkerhedsmomenter, og skriver afsluttende: "Vi har erfaret, at der arbejdes med systemskitser på baggrund af 'Udlånskontrol på edb'. Vi mener, det er meget nødvendigt at forholde sig konkret til det igangværende systemarbejde, hvis vi vil undgå at blive præsenteret for løsninger, der ikke står mål med og forbedrer de nuværende fremgangsmåder." (Bibliotek 70, 1981:13, side 370). Henvendelsen til kontaktudvalget er som nævnt teknisk meget kvalificeret og dens kritikpunkter peger på sæt og vis frem mod situationen senere i 1980'erne, hvor Kommunedatas manglende evne til at konstruere et tilfredsstillende system endte med at blive en kritisk faktor for Biblioteksdataprojektet.

Modulopbygningen af systemet gav teoretisk bibliotekerne mulighed for at lægge sig på et givet niveau og afgrænse bibliotekets brug af edb til bestemte funktioner: søgning i BASIS, beholdningsregistrering og opac, eller lægge sig på udlånsregistreringsniveau. I praksis syntes modulvalget noget illusorisk, da flere moduler hører sammen og nogle er forudsætninger for andre. Det skulle vise sig at stort set alle biblioteker over tid lagde sig på et edb-niveau, der muliggjorde udlånsregistrering på edb og de besparelser, der kunne være forbundet hermed. Modulopbygningen af Biblioteksdatasystemet fremtræder i systemskitsen i 1982 med følgende moduler:

- søgemodul
- katalogiseringsmodul
- materialevalgsmodule
- accessionsmodul

- beholdningsregistreringsmodul
- udlånskontrol
- statistikmodul

Søgemodulet kunne benyttes til verifikation eller lokalisering af poster i systemets tre logiske baser/registre: fællesbase, beholdningsregister eller arbejdsregister, og dialogen var i denne fase primært udviklet til brug i teknisk afdeling (Biblioteksdata 1982c).

"Jeg har et meget ambivalent forhold til Kommunedatas systemudvikling, og det er det jo også tilladt at have især når man kigger tilbage. For på en måde synes jeg, at det man lavede, når der endelig kom noget ud af det, var meget grundigt og meget godt. Til gengæld var det uhyggeligt svært at se at man kom ud af stedet. Og det skyldes selvfølgelig ikke bare at Kommunedata er en sendrægtig organisation, fordi de er som ikke mere sendrægtige end så mange andre. Men hele den organisation, der skulle stille krav til systemerne, hører også med her, for hvor skulle du hente dine ideer fra. Skulle du hente dem fra dem du stod overfor og skulle sælge til, og som sagde at de ikke vil købe, hvis ikke det kunne det og det og det. Jeg ved at jeg selv prøvede at påvirke på den måde at jeg sagde: Ja, men lad os starte med at komme ud med noget og lad os så se, om der ikke er nogle der trods alt vil starte med det. Hvis vi så også har en form for udbygningstakt hvor vi siger: Nu starter vi altså med det her. Det er rimelig simpelt og enkelt. Det kan håndtere de og de ting. Men når jeg tror, man ikke gjorde det, så var det simpelthen fordi man havde nogle meget stærke folk siddende som sagde: Vi kan ikke bruge udlånssystemet, hvis ikke det kan lave automatisk bødeberegning, hvis ikke det kan håndtere klassesæt, og hvis ikke det kan det ene og det andet. De folk sad med i forskellige sammenhænge, de sad i kravspecifikationsgrupperne, de sad i Bibliotekscentralens rådgivende udvalg og de sad i Kommunedatas brugergrupper. De sad jo alle steder og stillede krav, og her midt i 1980'erne var det en helt klar holdning, at det ikke var noget med at komme og fortælle dem, hvordan de skulle løse deres problemer og prøve at implementere ting, som ikke var helt færdige. Man havde den der bibliotekariske perfektionisme, og den skulle være opfyldt inden man overhovedet ville tage noget i brug. Det var absolut forhindrende for, at man kunne få startet på lavere niveau med henblik på at få lavet en udvikling. Og så troede man jo ikke på, at hvis man kom med noget foreløbigt så ville det blive bedre senere. Man havde ikke tiltro hverken til Bibliotekscentralen eller til Kommunedata" (Karen Kvist).

Forløbet af kravspecifikations-arbejdet til Biblioteksdata II peger på følgende kritiske forhold i processen:

- Sigtet var entydigt indsamling af viden om de enkelte arbejdsprocesser fra udvalgte medarbejdere
- Medarbejdernes kompetence i edb-spørgsmål var generelt lav. FAUST-systemkonstruktionen havde ikke medvirket til kompetenceopbygning hos de operative medarbejdere og forslag om kompetenceopbygning for deltagerne i kravspecifikationsarbejdet blev ikke imødekommet
- Kompetenceopbygningen var hidtil sket hos de centrale instanser. Dette dominansforhold og indbyrdes interessevaretagelse mellem de implicerede centrale instanser nødvendiggjorde mødetekniske justeringer undervejs
- Nedsættelse af referencegrupper til hjælp for skitsefasen og brugertests med deltagere i kravspecifikationsarbejdet sikrede projektets jordforbindelse ved løbende justeringer og input fra biblioteksmedarbejdere. Men medvirkede også til at tidsfaktoren for systemkonstruktionen blev kritisk.

Biblioteksvæsenets operative brugere var nu - til forskel fra FAUST - blevet inddraget i kravspecifikationsarbejdet, men metoden var fortsat en faseopdelt ekspertmetode, hvor den drivende kraft var de centrale instansers teknokrater i projektorganisationens sekretariatsudvalg. Denne centrale afstikning af edbplanlægningen havde medført en gentagelse af FAUST-projektets centrale kompetenceopbygning, uden at der på lokalt niveau i biblioteksvæsenet var blevet oparbejdet en edb-kompetence, der havde muliggjort et kvalificeret modspil til de fremlagte planer.

7.3 Biblioteksdata-konference, Nyborg 1982

der skal flyttes fra 7.4 hertil

I april 1982 var systemarbejdet så fremskredent, at en samlet præsentation af projektet kunne finde sted. Der indkaldtes i forårets løb til orienteringsmøder på amtsniveau (Biblioteksdata 1982a) og på Nyborg Stand samledes i dagene 21.-23. april indbudte repræsentanter fra personaleorganisationerne og de centrale instanser til en præsentation og debat om det nye systemkoncept (Biblioteksdata 1982b). FAUST-projektet var aldrig blevet fremlagt og accepteret af biblioteksvæsenet, og denne Biblioteksdata-konference havde til formål at etablere et dialogforum mellem Biblioteksdata-parterne og de ansatte i folkebibliotekerne for at indhente en bred accept af Biblioteksdata-projektet. Konferencen var blevet udskudt indtil systemerne var så velbeskrevne at økonomiske beregninger kunne opstilles, og indtil Teknologisk Instituts

konsekvensundersøgelse var afsluttet (Drewes 1982).

Biblioteksdata-systemets systemfilosofi, konfiguration og modulopbygning blev præsenteret på konferencen. Heroverfor skitserede Malthes Jacobsen i et aftenforedrag på samme konference en udviklingsmodel, der som hovedpointe har en erkendelse af, at det opstillede mål har en tendens til at flytte sig over tid i takt med at de involverede brugere undervejs i processen opbygger en faglig kompetence, der lader nye muligheder og nye løsninger tone frem til supplerende eller afløsning af de fra starten opstillede mål.

Modellen opererer med en indledende fase, hvor der er afsat tid til kreativ tænkning omkring mål og muligheder for at anvende edb som redskab. Ikke så meget i forhold til aktuelle funktioner, men i højere grad i forhold til nye, fremtidige opgaver, der endnu ikke kan visualiseres. Disse nye mål lader sig først se i takt med, at der undervejs i processen opbygges viden og kompetence blandt organisationens medarbejdere, og der er da også i modellen indbygget feed-back mekanismer, der muliggør en løbende revision af de mål der blev opstillet i den indledende fase (Evald 1986).

"Det var den periode, du kalder primo 1980'erne, hvor man dog erkendte, at man skulle have decentrale systemer, men stadigvæk troede på at det var en fælles udvikling. Man havde ikke opdaget det som Library of Congress opdagede i 1958-59, at man kan udveksle i det standardiserede format. MARC-format er lavet, jeg mener det første officielle register ligger i 1960, som et udvekslingsformat. Den detalje var ikke gået op for danske bibliotekarer, og muligvis stadigvæk ikke. Men ellers kan jeg bekræfte din opfattelse. Det gjorde, at man stadigvæk i Danmark stort set undlod at gøre noget praktisk. Men ventede stadigvæk på det store gennembrud, og man fik også i den periode opbygget nogle vældige massive holdninger omkring teknologivurderingsrapporter og Bibliotekarforbund og faglig oprustning (...) Du har fuldstændig ret i at situationen er præget af at to hold teknokrater markerede sig. Det ene hold var de egentlige edb-teknokrater og de andre var de bibliografiske teknokrater med Kommunedata og Bibliotekscentralen som de to hold. Så du har to hold teknokrater. I hvert fald BC-siden påstod at repræsentere brugerne, men det gjorde de andre vel nok også. Det gør man jo gerne. Men i hvert fald repræsenterede BC faget" (Malthes Jacobsen).

"Grunden til at man valgte Regnecentralen, var nok det der skete på den berømte konference på Nyborg Strand i 1982, hvor man ændrede strategi fra de tekniske rationaliseringsløsninger og over til den bibliografiske søgning. Da den fik første prioritet, og man havde valgt Regnecentralen var det jo klart, at man ikke kunne starte fra scratch og udvikle et søgesystem. Man baserede sig så på det allerede eksisterende søgesystem fra SOL'en

og byggede videre på det og rettede til på det. Ganske vist sådan at det i løbet af nogle år var langt væk herfra og ikke kunne føres tilbage, men grundlaget man startede på var det. Det var et nødvendigt udgangspunkt, men jeg synes da egentlig også, at det virkede rimelig rationelt at gøre det. At det så måske ikke var særlig smart på det tidspunkt at vælge et maskineri og et system der baserede sig på et såkaldt proprietær-system, altså ikke-standard. Men på det tidspunkt var åbne standarder kun i sin meget lille vorden, og der var ikke rigtig noget der hed åbne standarder. Men de havde valgt både nogle kommunikationsprotokoller og nogle andre ting, som ikke blev standard, så der var en lang udviklingsperiode, hvor man måske kørte det lidt forkert. Til gengæld valgte man så dansk, og det var der jo også pres på at gøre på det tidspunkt. Men Regnecentralen havde nok på det tidspunkt det meste man kunne få på bibliografisk søgning, når man også samtidig sagde det skulle basere sig på MARC-formatet" (Karen Kvist).

nyt interview:

"Det kriseagtige direktørmøde i juni 1980 jeg nævner i festskriftet til Gimbel var som nævnt om data til Lyngby. Og bagefter ændrede meget sig. Der sker jo det, at Mogens Rømer blev fyret som direktør for Kommunedata 2-3 uger efter og Leo Alster døde." ([Hans Sylvest](#)).

De faglige fordele ved edb-systemerne blev draget i tvivl af flere deltagere, og foranlediget af denne kritik tog biblioteksdirektør Lindbo-Larsen til genmæle på Nyborg-konferencen og anlagde i følgende replik et noget videre perspektiv på projektet, end det mere afgrænsede systemudviklerne havde præsenteret:

"Flaskehalsen i bibliotekerne kan afhjælpes, men edb må ikke hindre en fortsat udbygning på materialeområdet. Initiativet til edb-udbygning er kommet fra biblioteksside, og dette system må indføres hvis vi skal overlade biblioteksinstitutionerne på forsvarlig vis til vore efterkommere. Produktionsapparatet skal moderniseres nu, så vi kan klare en fremtidig vækst i materialeudbuddet. Jeg appellerer til den gode vilje" (Nyborg 1982, egne noter).

Som statslig opdragsgiver var det Bibliotekstilsynets interesse at promovere Biblioteksdata-systemet og motivere en fortsat nølende og kritisk bibliotekssektor hen imod inddragelse af IT i biblioteksarbejdet. Det kuldsejlede FAUST-projekt havde svækket Bibliotekstilsynet, og institutionens neddrogning skete i 1980'erne i takt med det stadig svagere statslige engagement i folkebibliotekerne.

Biblioteksdata-parterne var i stand til at opfange modstrømninger undervejs i systemarbejdet, idet et umiddelbart resultat af Nyborg-

konferencen blev en ændring i rækkefølgen af de tilbudte moduler. Søgemodulet blev selvstændiggjort og fremrykket, for at imødekomme personaleorganisationernes krav om at det primære behov var serviceudvikling og forbedring af de bibliografiske søgemuligheder, og ikke administrative moduler, der retter sig mod interne arbejdsgange, som allerede var gennemrationaliserede ud fra anvisningerne i Rationaliseringsbetænkningen fra 1964.

Personaleorganisationernes krav var formuleret i en fælles udtalelse der, trods visse betænkeligheder fra HK's side, blev fremlagt på konferencen. Det hedder heri bl.a. følgende:

"Personaleorganisationernes repræsentanter giver udtryk for flg. synspunkter:

A. Faglige synspunkter

1. Man finder, at EDB først og fremmest bør være et hjælpemiddel til at udvide den service, bibliotekerne kan tilbyde. Derfor anbefales det at videreudvikle de produkter, som kan forbedre bibliotekernes betjening af publikum; her tænkes især på bibliografiske produkter.
2. Man finder derimod ikke, at processtyrings- og udlånskontrolmodulerne giver væsentlige forbedringer i forhold til de nuværende gennemrationaliserede arbejdsrutiner i bibliotekerne." (B 70 1982, side 227)

Det kan antages, at beslutningen i projektorganisationens politiske udvalg i foråret 1982 om at ændre på rækkefølgen af modulerne og opprioritere søgemodulet, var et resultat af følgende overvejelser:

- Ønske om at imødekomme krav fra personaleorganisationerne for at undgå en FAUST-gentagelse
- Erkendelse af en nødvendig revision af det systemfilosofiske koncept med dets manglende feed-back mekanismer
- Markedsstrategiske overvejelser med opprioritering af serviceudvikling overfor kommunerne
- Tidsmæssig forsinkelse af de administrative moduler kunne kompenseres med en teknisk overskuelig konvertering af Regnecentralens SOL-system til et generelt søgesystem.

Konferencen fik således en rolle i processen ved at lægge op til justeringer i systemrækkefølgen, og ved søgemodulets fremrykning bliver det nu det bibliotekariske personale, der får lejlighed til som de første at udvikle nye kvalifikationer lokalt omkring IT i

biblioteksarbejdet.

Beslutningen efter Nyborgkonferencen om at ændre på rækkefølgen i Biblioteksdata-modulerne falder i tråd med Specialudvalg 7's indstilling vedrørende edb-systemer i folkebibliotekerne. Det hedder i rapportens afsnit 6.5 følgende:

"Udvalget vurderer edb-anvendelse i folkebibliotekerne således:

De bibliografiske dele af et edb-system vil kunne få stor betydning for en forøgelse af folkebibliotekernes service, idet visse opgaver indenfor området ikke kan løses uden edb.

Administrative dele af et edb-system vil ikke betyde nævneværdige servicefordele i forhold til tilsvarende manuelle rutiner, ud over en udbygning af statistisk information om virksomheden. På dette område har udvalget ment, at alene økonomiske og beskæftigelsesmæssige forhold må indgå i vurderingen" (Specialudvalg 1978).

Det var i udviklingen af søgemodulet kravspecifikationen fra beholdningsregistrering, der blev benyttet, i sammenhæng med Regnecentralens systembeskrivelse til SOL-systemet. Efter implementeringen af BASIS i 1983 iværksættes af Bibliotekscentralen et større fagligt udredningsarbejde og en forsøgsvirksomhed med at forbedre de bibliografiske søgemuligheder ved at berige posterne med emneord, udvikle søgedialog og foretage retroinddatering tilbage til 1970.

Ved præsentationen af Biblioteksdata-systemet for biblioteksverdenen 1982 (Biblioteksdata 1982c) - og dermed før opprioriteringen af søgemodulet - er udviklingsforløb og tidsterminer for de enkelte moduler fastlagt således:

- Basissystem herunder
 - søgemodul
 - katalogiseringsmodul
 - beholdningsregistreringsmodul

færdiggøres og tilbydes 1983.

- Udlånskontrol færdiggøres og tilbydes ultimo 1983 - primo 1984.
 - Øvrige systemer herunder
 - materialevalgsmodulet

- accessionsmodul
- statistikmodul

færdiggøres og tilbydes 1984.

- Sideløbende hermed udvikles katalogprodukter.

Den her skitserede tidsplan kunne dog langt fra overholdes af Biblioteksdata-parterne, primært Kommunedata, og dette forhold er en direkte årsag til at Biblioteksdata-systemet ikke fik fodfæste på folkebibliotekerne. Folkebiblioteker i Jylland påbegyndte i forbindelse med HELOS-forsøget en udvikling som sammen med Kommunedatas og Bibliotekscentralens markedsføring af egne systemer førte frem mod et sammenbrud for Biblioteksdata-konstruktionen i 1987 til fordel for en åben markedssituation med flere systemleverandører på markedet.

"Hvis jeg skal komme med mit generelle indtryk af folkebibliotekernes systemudvikling - og nu snakker jeg om udvikling af de systemer som Kommunedata lavede - så er jeg ret negativ overfor den. Jeg har kun kunnet følge dem udefra fra brugermøder. Dels var de jo utroligt langsomme til at komme ud med noget, og dels så synes jeg også, selvom det bl.a. er nogle af vores egne studenter, der har siddet og gjort det, så har jeg sommetider ved brugermøder oplevet at de groft misinformerede. Hvis der eksempelvis blev rejst krav om en eller anden lille detalje sagde de, at det kunne de godt gøre, hvis de til gengæld smed alt mulig andet. Hvor det faktisk, så vidt jeg kunne vurdere, med mindre det var et afsindigt tåbeligt design, så var det en trivialitet at implementere. Da mener jeg sommetider man simpelthen brugte teknikerkasketten til bevidst at misinformere, hvis der var noget man ikke ønskede at lave (...) Der var jo for næsten alle leverandører i edb-systemer store problemer dengang med at kunne lave noget fornuftigt, og jeg synes specielt Kommunedatas biblioteksafdeling så ud til at være hoved- og haleløs. Det var ikke imponerende hvad de lavede. Det var under middel, og selvom der var meget der var dårligt dengang, så var det her meget usædvanligt dårligt lad os sige det sådan.(...) Der var helt oplagt også en teknologisk udvikling der spillede ind, skredet fra store mainframes til personlige computere. Det var jo det der ødelagde fagskonceptet og andre ting. Det var helt oplagt. Men det var ikke specielt for biblioteksverdenen, det gælder jo alle" (Kurt Jensen).

"Man startede hele systemudviklingen i den forkerte ende. Man startede med at sige, at nu skal vi have nogle gode søgesystemer, så vi virkelig kan lave effektiv søgning og vi kan udvide vores service. Det var en politisk betinget argumentation om at vi ikke skulle bruge

edb til at fyre folk, men bruge det til at lave bedre service. Det man skulle have gjort på det tidspunkt i 1982 var at sige: Hvad er egentlig funktionsflowet og så skulle man have interesseret sig for ugedisken og accessionen. Accession, katalogisering og kassation så du kan få opbygget dine administrative rutiner og få opbygget din katalog. I stedet for fik du en periode, hvor man allesteder havde adgang til at søge i BASIS og det var fantastisk. Så når jeg gik ind som elev i 10. klasse og skulle skrive om huder og skind i oldtiden, så kunne bibliotekaren lave en søgning - der var 17 hits på huder og skind i oldtiden - dem ville jeg gerne have. Så der starter man i en helt forkert rækkefølge. Det har været meget dyrt at samle op. Retro-problemet blev ti år længere end det havde behøvet. Hvis du fem år havde kørt egen accession, ja så var dine retrodata dog blevet mere end fem år gamle. De eneste der gjorde sådan var Vejle" (Malthe Jacobsen).

Informationsopgaven gribes under Biblioteksdata II betydeligt mere professionelt an end tilfældet havde været i de tidligere faser i folkebibliotekernes teknologiudvikling. Til løbende opdatering af den i 1982 publicerede produktinformation påbegyndes i 1986 udsendelse af to informationsblade: 'Nyt om BASIS' fra Bibliotekscentralen, og 'Edb og bibliotek - produktnyt fra Kommunedata' fra Kommunedata.

7.4 Konsekvensundersøgelse og teknologiaftale

De faglige organisationer Bibliotekarforbundet (BF) og Handels- og kontorfunktionærernes forbund (HK) havde allerede 1976 i FAUST-perioden fremsat et ønske om undersøgelse af systemets konsekvenser for personale og brugere. Ikke blot traditionelle interessemodsætninger, men også meget divergerende teknologiopfattelser mellem parterne førte til at forslaget først efter en modningsperiode kunne tages op igen i 1979. Her udarbejdede Institut for arbejdssociologi ved Handelshøjskolen i København et projektforslag, der kunne tiltrædes af BF og HK, men som forkastedes i Kommunernes Landsforenings kontaktudvalg. Officielt med henvisning til projektets ressourceoverslag - 800.000 kr. - men det er ikke utænkeligt, at instituttets teknologikritiske holdning også har spillet ind i kontaktudvalgets afgørelse. Fra Teknologisk Institut fremkom et tilbud af samme størrelsesorden, og det besluttedes derefter i 1981 at udbyde konsekvensvurderingsprojektet i licitation med en beløbsramme på kr. 200.000 og en tidsramme på fire måneder til rapportudarbejdelse. Dette resulterede i at opgaven blev overdraget til Teknologisk Institut.

I en statusoversigt om edb-systemudviklingen fra sommeren 1979 pointerer Bibliotekarforbundets edb-udvalg nødvendigheden af konsekvensvurderingsarbejdet. Der er i kontaktudvalget fremført krav om at projektet skulle fremlægge vurderinger af de

arbejds-mæssige, organisatoriske og beskæftigelsesmæssige virkninger for det berørte personale:

"Dette var projektet ikke umiddelbart indstillet på. Projektet har den hovedopfattelse, som støttes af enkelte af de tunge biblioteksledere i kontaktudvalget, at den rent faglige diskussion udmærket kan gennemføres i bibliotekerne uden at de fagpolitiske aspekter inddrages. Bagefter må det så være personaleorganisationernes ansvar at få belyst konsekvenserne af planerne, og at tage højde for dem f.eks. ved forhandlinger med arbejdsgivermodparten.

Personaleorganisationernes hovedopfattelse er, at den part som har interesse i at gennemføre edb-planerne, må bære ansvaret for at få belyst konsekvenserne. Organisationerne vil gerne medvirke hertil, men det er projektets ansvar at oplysningerne udarbejdes og forelægges bibliotekspersonalet. Vi finder ikke, at bibliotekspersonalet kan gennemføre en tilbundsgående diskussion om projekterne uden at konsekvenserne er belyst." (Bibliotek 70, 1979:14, side 408).

Videre vil Kommunedata gennemføre beregninger over projektets økonomi, og personaleorganisationerne har på initiativ af HK haft et møde med Handelshøjskolen hvor det er aftalt, at højskolen i løbet af august skal fremsende en undersøgelsesplan og et økonomisk overslag til KL's kontaktudvalg. Den endelige beslutning om undersøgelsens igangsættelse ligger i kontaktudvalget og afhænger af oplægget fra højskolen, da det er Biblioteksdataprojektet der skal stå som opdragsgiver med kontaktudvalget som styregruppe.

Forholdet omkring den ønskede konsekvensundersøgelse er også temaet for en leder fra Bibliotekarforbundets hovedbestyrelse:

"Men alligevel bliver diskussionen ikke nem. Centralt har vi allerede betydelige vanskeligheder med at få belyst de for os helt nødvendige fagpolitiske aspekter af edb-planerne. Og der vil selvfølgelig også vise sig vanskeligheder i de bibliotekern, som allerede nu får præsenteret konkrete, afgrænsede edb-planer. Etiketten fra ledelse og politikere vil være: Maskinstormere. I står i vejen for indførelse af det medium, der ene af alle kan skabe bibliotekerne bevillingsmæssig good-will, edb!

Det eneste vi ønsker er at få alle oplysninger på bordet, så diskussionen kan føres på rimelige vilkår. Vi er skeptiske overfor brugen af edb i bibliotekerne. det er vi, bl.a. fordi medarbejdere i mange andre brancher har haft dårlige erfaringer med edb på arbejdspladsen. Så vi ønsker os en vågen og kritisk diskussion. Men vi er ikke luditter." (Bibliotek 70, 1979:12, side 355).

En kommende data-aftale behandles på mødet i FAU 16-17.august 1979:

"Dataaftale. På mødet blev det oplyst, at HK formentlig vil fremsende deres forslag til en dataaftale til KTU her i efteråret. Debat om

hvorvidt BF skal have en dataaftale, søges startet i forbindelse med BF's generalforsamling i år. FAU mener dog ikke, at der allerede i år på generalforsamlingen skal fremsættes forslag til en dataaftale, idet tilstrækkelig medlemsdebat om emnet næppe nås forinden." (Bibliotek 70, 1979:15, side 483).

På HB-mødet 20.9.1979 (HB 79:11) forelå et udkast til edb-politisk udtalelse fra FAU samt et brev fra Birgitte Glob Hansen. Et ændringsforslag til udtalelsen fra MBN faldt og udtalelsen blev med en tilføjelse fra Rigmor Sejrsen vedtaget på mødet med alle stemmer for, MBN undlod at stemme. (Bibliotek 70, 1979:17, side 520). Debatten om forbundets edb-politik var langvarig på mødet, hvor uenighed i vurderingen af de faglige gevinster var markant forskellig hos de mer edb-erfarne og positive HB-medlemmer der kom fra forskningsbibliotekerne og medlemmerne fra folkebibliotekerne. Et ændringsforslag fra Anders Ravn afsvækkede det oprindelige udkast fra FAU hvor der taltes om egentlige faglige gevinster. Dette ændredes til væsentlige gevinster, ligesom forbundet ikke længere tog afstand fra men kun forbehold over for edb-automatiseringen. Det var denne opblødning i formuleringerne der gjorde at MBN fandt udtalelsen indholdsløs, hvorfor hun ønskede at køre videre med den edb-politiske udtalelse fra generalforsamlingen i 1977. Dette forslag faldt som nævnt, og der var dermed lagt op til en markant opblødning i forbundets hidtidige mere afvisende edb-politik (Bibliotek 70, 1979:17, side 526).

Debatten om forbundets edb-politik var på generalforsamlingen usædvanlig langvarig med mere end 40 indlæg, og det syntes på et tidspunkt usikkert hvilken udgang debatten ville få:

"Også Børge Sørensen blandede sig i diskussionen, i sinegenskab af sekretær for edb-udvalget, og som den ene af BF's repræsentanter i KL's kontaktudvalg. Han var i sit praktiske arbejde med edb-spørgsmålene gået ud fra, at forbundet har en edb-politik. Det kom derfor noget bag på ham, når forslagsstillerne til det alternative forslag hævdede, at forbundet ikke har en sådan og opfordrede til at starte en medlemsdiskussion for at få det. "Forbundets højeste myndighed, generalforsamlingen, vedtog i 1977 en edb-politik. Det skete efter en af de længste og mest intense medlemsdebatter om et fagligt emne, dette forbund har oplevet. FAUST-debatten løb som bekendt fra begyndelsen af 70erne, og der er skrevet i metervis af artikler og en pamflet om emnet." Han omtalte de to hovedhjørneste i edb-udtalelsen fra 1977, nemlig at edb skal medføre faglige forbedringer og ikke må medføre afskedigelse, og som konsekvens af denne hovedholdning en forsigtig positiv holdning til edb i de bibliografiske rutiner, afvisende holdning til edb i de administrative rutiner. Denne hovedholdning turde efter Børge Sørensens mening være kendt fra en række artikler i B.70 og gik igen i HB's forslag til fagpolitiske krav til edb-anvendelse i bibliotekerne. Han efterlyste derfor forslagsstillernes mening om den gammelkendte hovedholdning fra 1977. "Skal det tøvende ja til edb i bibliografiske rutiner forvandles til et nej, altså skal der ske en skærpelse af hovedholdningen. Eller skal nej'et til edb i de administrative rutiner forvandles til et tøvende ja, altså en

mildnelse af hovedholdningen," spurgte han." (Bibliotek 70, 1979:22, side 605).

På Bibliotekarforbundets generalforsamling 1979 vedtages da følgende [resolution](#).

Generalforsamlingen vedtager ligeledes en resolution der pålægger forbundet at opprioritere arbejdet i edb-udvalget, samt at udarbejde en pamflet om edb til udsendelse senest 15.6.1980 om de faglige og fagpolitiske krav, herunder behovet for og udformning af en dataaftale (Bibliotek 70, 1979:21, side 607). Og på årsmødet fandt der om aftenen 27.10 et tværfagligt møde sted, hvor blandt andre Anne-Marie Eriksen lagde op til en diskussion omkring dataaftaleproblematikken. Hun var siden sin datalogi specialeopgave om FAUST blevet ansat af BF som edb konsulent. Hendes indlæg er optrykt i Bibliotek 70, 1979:17.

I ventetiden på en generel landsdækkende teknologiaftale - det var i 1979 ikke lykkedes at komme igennem med en generel aftale - indgår Farum kommunalbestyrelse 14.8.1980 landets første lokalaftale med HK. KL var betænkelig ved aftalens mulige anfægtelse af ledelsesretten, da den i sine bestemmelser tilstræber enighed i det paritetisk sammensatte teknologiudvalg. Aftalen udstikkes inden for rammerne af samarbejdsaftalen og indeholder også formuleringer om information og uddannelse af medarbejderne, og aftalen går i sit tryghedsafsnit så vidt, at den sikrer de nuværende ansatte mod afskedigelser som følge af indførelse af ny teknologi (Bibliotek 70, 1980:15, side 480).

KL advarer i en cirkulæreudsendelse kommunerne mod at indgå lokalaftaler på området, før de generelle overvejelser er afsluttet, og et debatoplæg om teknologivurdering er udsendt. I et interview med Ole Berg Rasmussen, forretningsfører i HK's kommunale sektor, udtaler han om konsekvensvurdering af edb til folkebibliotekerne:

"Vi har flere gange rykket for den undersøgelse Handelshøjskolen og Teknologisk Institut har udarbejdet oplæg til på biblioteksområdet. Indtil nu er den blevet udskudt på ubestemt tid. I hvert fald agter man at afvente den nævnte konference [KL konference i november] inden man tager stilling til fra arbejdsgiverside hvordan en sådan undersøgelse skal opbygges. Jeg er enig i at man på biblioteksområdet har en næsten enestående mulighed for at gennemføre en sådan undersøgelse inden man indfører edb, og dermed for at kunne tage højde for nogle af de uheldige konsekvenser i denne forbindelse." (Bibliotek 70, 1980:17, side 527). Ole Berg Rasmussen finder det principielt rigtigt at arbejdsgiverne skal betale en konsekvensundersøgelse, men HK har erklæret sig villig til at overveje en med finansiering da resultaterne skønnes at kunne bruges også inden for andre ansættelsesområder, men han præciserer at HK endnu ikke har truffet en beslutning herom.

I forbundets skriftlige beretning 1980 hedder det:

"Disse konsekvenser [økonomiske, organisatoriske og arbejdsmæssige] skulle oprindeligt belyses gennem en

arbejdsgiverrbetalt undersøgelse foretaget af Handelshøjskolen i København. Imidlertid er der tilsyneladende opstået problemer med finansieringen af undersøgelsen, og KL har lagt undersøgelsesprojektet i mælpose til fordel for en mere generel undersøgelse, hvor der ikke er nogen garanti for, at bibliotekernes særlige forhold bliver medtaget. Spørgsmålet er således stadig uafklaret." (Bibliotek 70, 1980:18, side 563). Beretningen varsler også færdiggørelse af den lovede pjece om BF's edb-politik, ligesom det meddeles at der arbejdes på et nordisk seminar om edb i folkebibliotekerne. I debatten på generalforsamlingen holder Mai Britt Nielsen dørene åbne til såvel en generel teknologiaftale som til en speciel aftale på biblioteksområdet (Bibliotek 70, 1980:21, side 697). Mai Britte Nielsen afløses ved konstitueringen i januar 1981 af Lis Jacoby som mødeleder for FAU, hvor også Claus Just Sørensen og Niels Jensen finder plads.

Bibliotekarforbundets edb-arbejdsgruppe arrangerede i september 1981 fire to-dages seminarer om edb i folkebibliotekerne. På seminarerne orienteredes Biblioteksdata-parterne om den aktuelle situation for Biblioteksdataplanerne ligesom den igangværende undersøgelse af konsekvenserne af at anvende edb i folkebibliotekerne indgik i programmet.

Der er i 1980 kontakt mellem Bibliotekarforbundet og KTU om udformningen af de generelle krav til en teknologiaftale, uden at BF's medlemmer og TR'er orienteres herom, et forhold der afstedkommer nogen kritik blandt medlemmerne (Bibliotek 70, 1981:13, side 269).

Om situationen omkring Biblioteksdataprojektet og teknologiaftale hedder det i BF's skriftlige beretning 1981:

"Året 1981 var med rette ventet som det år, hvor der ville ske afgørende omkring edb i bibliotekerne. Biblioteksdata-parterne havde givet set med optimisme på flytningen af kommunedatas Udviklingscenter for kultur fra Ballerup til Aalborg. Den første systemskitse, omhandlende beholdningsregistrering, decentral inddatering, lå da også færdig efter tidsplanen til 1. februar 1981. På grund af frygten for industrispionage er skitsen hemmelig - og det er en af grundene til, at dette år har været bemærkelsesværdigt tomt for rapporter og andre informationer om arbejdet. En anden, ligeså beklagelig grund, har været, at Biblioteksdata-parterne har ønsket at fremlægge planerne samlet, så de kunne vurderes som en helhed, og dermed efter parternes mening vise et mere realistisk billede af de samlede udgifter og hvad man får for pengene. det er imidlertid blevet fremhævet flere gange fra projektet, at projektet er opdelt i moduler, som biblioteket/kommunen kan vælge frit, og at man således ikke er tvunget til at købe hele systemet, men kan nøjes med dele af det. der er også et ganske udmærket princip, men alt afhængig af prispolitikken kan Biblioteksdata-parterne i realiteten bestemme hvor meget eller hvor lidt det rent faktisk kan betale sig at købe.

På et møde hos kommunedata i Aalborg den 24.april 1981 blev Bibliotekarforbundets edb-arbejdsgruppe og HK's tilsvarende gruppe

orienterede om den omtalte skitses indhold og fik lejlighed til at redegøre for sine synspunkter på edb i bibliotekerne...

Teknologivurdering er et nyt begreb, som har været meget omtalt de to sidste år, men som ingen rigtig har set eksempler på. Det ser dog ud til, at edb i bibliotekerne kan gå hen og blive et af de første områder, hvor der vil blive tale om en egentlig teknologivurdering. Indenfor biblioteksområdet er der under Kommunernes Landsforenings kontaktudvalg for biblioteksvæsenet nedsat en styringsgruppe bestående af 2 repræsentanter fra henholdsvis KL, HK og BF. Arbejdsgruppen skulle sammen med Teknologisk Institut udarbejde en projektskitse for en teknologivurdering. Skitsen lå færdig i maj måned 1981, men den er endnu ikke officielt godkendt i Kommunernes Landsforening, som skal financiere undersøgelsen...

På det kommunale område forhandles der stadig gennem KTU om rammeaftale, men forhandlingerne har formentlig afventet resultatet på statsområdet. BF har flere gange i forbindelse med forskellige udkast til aftale, overfor KTU givet udtryk for sine synspunkter, men det vides endnu ikke hvordan aftalen kan komme til at se ud endeligt." (Bibliotek 70, 1981:21, side 697).

Beretningen nævner videre at den længe ventede pamflet om edb ventes at udkomme inden generalforsamlingen, og den omtaler den konsekvensundersøgelse der er i gang på forskningsbiblioteksområdet, hvor der i juni er afgivet rapport om undersøgelsens første fase. En række dokumentariske studier i edb-konsekvenser på biblioteker i udlandet er publiceret i 'Dokumenterede erfaringer med arbejdsmæssige/socialt og organisatoriske virkninger af edb generelt og specielt i folkebibliotekerne'. udarbejdet af Informationsforskningsafdelingen ved Handelshøjskolen.

Den mundtlige beretning for 1981 indeholder følgende uddybning og supplerung:

"Konsekvensundersøgelsen er nu principielt godkendt i kommunernes Landsforenings bestyrelse, men KL ønsker undersøgelsen udbudt i licitation, da man anser Teknologisk Instituts prisoverslag for at være for højt.

Som noget nyt og overraskende har vi erfaret, at Kommunedata regner med at have et såkaldt 'etableringssystem', d.v.s. et foreløbigt beholdningsregistreringssystem, færdigt til 1. november i år. Frederiksberg og Esbjerg biblioteker har ytret ønske om systemet og Gentofte bibliotek vil måske også være interesseret.

Systemet er et foreløbigt system, som giver mulighed for at beholdningsregistrere på poster, som allerede findes i Bibliotekscentralens base. Det forekommer umiddelbart uigennemtænkt at starte et foreløbigt system kun et år før det egentlige system er klar og uden at have taget stilling til og uden klart at kunne se, hvad det videre kan bruges til.

Men en nærmere stillingtagen til systemet må afvente dels flere oplysninger og dels et fælles møde mellem tillidsrepræsentanter fra de i første omgang berørte biblioteker. Endelig er det vor opfattelse, at indførelse af systemet må være betinget af dataaftaler på det enkelte bibliotek, også selv om der ikke findes en rammeaftale for det kommunale område endnu...

Bibliotekscentralen har planer om et forsøg med emneordsindeksering, men det er urimeligt, at en undersøgelse af et så vigtigt emne er overladt alene til en selvejende institution, der er nødt til at tage hensyn til økonomiskrentabilitet. Derfor vil hovedbestyrelsen gerne foreslå generalforsamlingen at vedtage det fremsatte forslag til udtalelse til støtte for Bibliotekscentralens arbejde med et emneordsindekseringsforsøg." (Bibliotek 70, 1981:20, side 475).

I en kommentar til edb-erfaringerne på centralbiblioteket i Herning nævne Wenche Aamodt nødvendigheden af at få det lokale edb-udvalgsarbejde forankret i samarbejdsudvalget. Et underudvalg under SU opnåedes der ikke enighed om, og edb-udvalget blev derpå nedlagt og fremtidige meddelelser vedrørende edb-udviklingen på biblioteket blev derefter givet af stadsbibliotekaren på afdelingsledermøderne og på SU-møderne. (Bibliotek 70, 1981, side 469).

En diskussion af muligheden for at konstruere et bibliotekssystem der kan anvendes af såvel små som store biblioteker rejstes af Helge Stenkilde fra Gentofte. Hen henviser til en udtrykt interesse hos BC for at få iværksat edb-arbejde på Frederiksberg og i Gentofte, medens Kommunedata hidtil har givet udtryk for at der satses på de små biblioteker; Stenkilde giver herunder udtryk for at han anser edb i små biblioteker for en misforståelse, da det er i de store bibliotekers publikumskataloger, i emnesøgningen, de store faglige og økonomiske resultater kan hentes. I sit referat af et møde på BC 21.7.1981 nævner Stenkilde at udgangspunktet er ændret:

"I indledningen til mødet oplyste Bibliotekscentralen, at der var en plan om at starte Beta-systemet omkring 1.februar 1982, men det ville være uden interesse for de store biblioteker. Ordet Beta er for en gangs skyld ingen forkortelse, men noget skulle barnet hedde. vi kunne i dette system, som forekommer primitivt, få lov til at inddatere titler, der i forvejen findes i basen, på et niveau, der må betegnes som hyldelisteniveau...

Resten af sammenkomsten bestod af udmærkede redegørelser for planer om projekter og konferencer i 1982, 83 o.s.v. Det kan betegnes som en kursusdag for medarbejdere med noget kendskab til edb." (Bibliotek 70, 1981:20, side 503).

Teknologirådet havde i 1978 nedsat et udvalg som havde til opgave "at afklare hvordan og i hvilket omfang forskellige typer af teknologivurdering bør gennemføres i Danmark, samt at stille forslag om under hvilke organisatoriske former de fremtidige aktiviteter på området bør tilrettelægges." Udvalget afgav i juni 1980 en

betænkning hvori der bl.a. stilles forslag om partsforskning hvorved de implicerede parter interesser indgår i tilrettelæggelsen af undersøgelserne. DUE-projektet - Demokrati, Udvikling og EDB - igangsat af Fagbevægelsens Forskningsråd er et eksempel på denne type konsekvensvurderingsarbejde.

Efter anbefaling fra Biblioteksdatas direktørudvalg godkender KL's bestyrelse på sit møde 10.juni 1981 at KL skal stå for konsekvensundersøgelsen af Biblioteksdata-systemerne indenfor en beløbsramme på kr. 200.000. Undersøgelsen skal styres af en arbejdsgruppe bestående af to repræsentanter for KL (Hans Sylvest og Mogens Brabrand?), to for HK (Tanja Cederholm og Inge Abildgaard) og to fra BF (Børge Sørensen og Mai-Britt Nielsen). Kommunedata er observatør i arbejdsgruppen, og selve undersøgelsen udføres af Teknologisk Institut. Undersøgelsen skal belyse indførelsen af edb i folkebibliotekerne på en række punkter, og dels indeholde en vurdering af hvordan man forventer situationen vil være efter indførelsen af edb og endelig skal der, når systemerne har været i drift i nogen tid, ske en vurdering af hvordan den faktiske situation er.

Konsekvensundersøgelsen forventes at få følgende opbygning:

** Fase 1. Funktionsbeskrivelse. Denne fase vil omfatte en beskrivelse af de funktioner i biblioteket, som edb-systemet retter sig imod, en beskrivelse af både arbejdsgang og arbejdsændring. Med udgangspunktet i denne beskrivelse vil man se på, hvilke arbejdsgange og rutiner, der ændres ved at indføre edb.

* Fase 2. Uddybning af konsekvensområder. Her foretages en begrænsning og uddybning af de konsekvensområder (arbejds-mæssige, organisatoriske o.s.v), som skal danne udgangspunkt for den egentlige konsekvensvurdering. Herunder foretages en afdækning af, hvilke krav der bør stilles, for at de uønskede konsekvenser af teknologien kan undgås. Disse to første faser skal vare 2 måneder tilsammen.

* Fase 3. Udarbejdelse af en "case-beskrivelse". Der udarbejdes en "case-beskrivelse" for et tænkt bibliotek, hvor der anvendes edb som skitseret i Biblioteksdata. "Case-beskrivelsen" vil kunne beskrive ændringerne og dermed konsekvensen. Beskrivelsen skal inddrage erfaringer fra Ølstykke og Bibliotekscentralen og skal tage udgangspunkt i faktiske forhold i 4-5 biblioteker, små og store. Denne fase vil tage 2-3 måneder.

Den samlede konsekvensvurdering er derefter på grundlag af disse 3 faser overladt til de enkelte parter i arbejdsgruppen, og udover en afsluttende rapport er den videre formodlig også overladt til parterne." (Niels Jensen i: Bibliotek 70, 1982:1, side 10).

En statslig teknologiaftale, der knytter an til samarbejdsreglerne, træder i kraft 1.juni 1981. På det kommunale område fremsender KTU, Kommunale Tjenestemænds Udvalg, i foråret 1981 et oplæg med visse minimumskrav til KL og Amtsrådsforningen. KTU ønsker

en rammeaftale der ikke som på det statslige område knytter til SU-reglerne, men til det fagretslige system. (Bibliotek 70, 1982:1, side 13).

Forhandlingerne mellem KTU og KL går i stå først på året 1982, da KL stiller det ufravigelige krav at teknologiaftalen skal knyttes til SU-reglerne. KL orienterer i en cirkulæreskrivelse af 19.januar 1982 om situationen, og henstiller at eventuelle lokale aftaler om teknologi og tryghed stilles i bero indtil rammeaftalen er indgået. Dette fører igen til at BF's ønske om forhandling af en lokal aftale i Esbjerg og Gentofte kommuner afvises af arbejdsgiverparten. Til gengæld forventer BF at der ikke indføres edb på de to biblioteker i en "aftaleløs" tid. (Bibliotek 70, 1982:3, side 83).

I Bogens Verden (December 1981:10) svarer biblioteksdatas sekretariat på en kritik af systemplanerne som Helge Stenkilde har fremført i Bibliotek 70, 1981:20. Samtidig varsler Biblioteksdata en artikelrække i 1982 hvori edb-projektet vil blive grundigt omtalt. Artiklerien påtænkes bragt i Bogens Verden, Bibliotek 70, Danske Kommuner og HK-bladet. (Bibliotek 70, 1982:1, sidste spalte).

Kirsten Dahlfelt kritiserer i Bibliotek 70 1982:2, side 54 den manglende orientering mod bibliotekernes udlånsvirksomhed og efterlyser at katalog- og emnesøgningsområdet videreudvikles. I et svar fra Biblioteksdatas sekretariat skriver Hans Sylvest:

"Bibliotekscentralen har udgivet en rapport "Katalogapparat og decentralt edb-system (1980) og netop nu arbejder et udvalg med at opstille musikafdelingens katalogbehov. Som det fremgår af den nævnte artikel, har Bibliotekscentralen gennem de sidste fem år bekostet en række programmer til mange forskellige katalogtyper, som vil kunne tilbydes efter bibliotekernes eget valg. Dette tilbud eksisterer altså allerede. Med oprettelsen af en afdeling for biblioteksudvikling i Bibliotekscentralen vil både arbejdet med nye katalogformer (short-title og KWIC-kataloger) og emnesøgningsproblematikken blive styrket...

Derfor tør vi sige, at BETA-modulet kan imødekomme både små og store bibliotekers krav, hvad angår disse titler, hvis man i øvrigt har fulgt de gældende regler. Begrænsningen i dette tilbud er, at man ikke kan få specielle, lokale titler ind i BC-basen. Dette må afvente det egentlige katalogiseringsmodul." (Bibliotek 70, 1982:3, side 71).

Børge Sørensen pointerer, med udgangspunkt i generalforsamlingsbeslutningen 1977 om opprioritering af de bibliografiske søgemuligheder i edb-arbejdet, at det af Biblioteksdataparterne er blevet forsikret at de nye delaftaler i 1977 ikke ville forhindre en opprioritering af det bibliografiske område. Siden da er der udkommet kravspecifikationer for beholdningsregistrering og udlånskontrol, men BC har haft et udvalgsarbejde om katalogprodukter, men der findes ingen systemskitser. BF har i efteråret 1981 henvendt sig til Biblioteksdata og foreslået en udviklingsstrategi der lagde mere vægt på at forbedre søgemulighederne for publikum, fremfor en "ikke påkrævet

rationalisering af det teknisk-administrative arbejde i bibliotekerne". BF foreslog her et forsøg med terminaladgang til BC's bibliografiske base. I svaret fra Biblioteksdata december 1981 fremføres at Biblioteksdata-parternes udviklingsstrategi i store træk svarer til den af BF foreslåede, og der henvises til kravspecifikationen for beholdningsregistrering, hvor terminaladgang til den bibliografiske database netop foreslås som første trin i udviklingen. Og Børge Sørensen fortsætter:

"Kort og mikrokataloger leverer BC allerede i dag. Det springende punkt er terminaladgangen. På dette område har man ingen erfaringer, og den tekniske udvikling har været så hurtig, at det har været svært at danne sig en opfattelse af, hvilke løsninger, man skulle vælge. I den rapport om katalogprodukter, der er lavet i BC's regie, regnes der med on line-litteratursøgning - omend i første omgang som bibliotekarisk hjælpemiddel, dvs. som supplement til publikumskatalogen.

Både BF og bibliotekerne har i længere tid foreslået, at der blev givet bibliotekerne terminaladgang til den bibliografiske database. BC har ikke imødekommet dette ønske, og der er vanskeligt at afgøre om tekniske eller institutionspolitiske overvejelser har været bestemmende...

Man må derfor nu gå ind for at der bliver taget fat på de muligheder, som allerede eksisterer med hensyn til litteratursøgning:

1. Terminaladgang til den bibliografiske base med firtekstsøgning. En sådan udvidelse af de nuværende søgemuligheder med søgning på alle betydende ord i den deskriptive katalogisering og noter vil være en klar faglig forbedring.
2. Tilsvarende søgemuligheder på mikroform, dvs. KWIC/KWOC-kataloger f.eks. til bogfortegnelsen. Det vil give forbedrede søgemuligheder som genvej til søgning i egen bogbestand m.m.
3. Udbygning af disse søgemuligheder ved berigelse af de bibliografiske poster med emneord og noter.

De to første forslag er udelukkende et spørgsmål om tekniske løsninger, som man kan se af Regnecentralens såkaldte SOL-system til Statsbiblioteket og udenlandske erfaringer...

En af vanskelighederne ved edb-diskussionen i folkebibliotekerne er, at den foregår i en politisk og kommerciel verden, som på mange punkter er det faglige miljø overlegent. det bør være muligt at overbevise både biblioteker og implicerede institutioner om, at de beslutninger som nu træffes, er af så vital og gennemgribende betydning for folkebibliotekernes udvikling, at det gamle rollespil må lægges væk til fordel for en reel prioriteringsdebat, hvor både faglig og edb-teknisk viden medvirker." (Bibliotek 70, 1982:3, side 79).

Bibliotekscentralen melder i 1982 ud at on-line kataloger vil være den fremtidige hovedlinie, medens fastformskataloger nedprioriteres.

Rapporten om fastformskataloger fra 1980 er ikke en kravspecifikation, men en analyse af de muligheder, der ligger indenfor et produktionsklart apparat gearret til fastformskatalogproduktion.

Dora Steensgaard nævner at en omstrukturering af BC-basens data og registre vil være nødvendigt før den åbnes for søgning til andre formål end de nuværende:

"For at give interesserede lejlighed til at se hvordan det kunne fungere i en dansk base for fritekstsøgning, blev de 70.000 danske biblioteksrelevante titler, som basen indeholdt i foråret 1981, lagt over i en sådan 'søgebase'. Ved hjælp af et STAIRS-programmel, som Kommunedata stillede til rådighed, blev den anvendt som demonstration af, hvad et fritekst søgesystem kan tilbyde." (Bibliotek 70, 1982:5, side 142).

Konsekvensen for salg af de hidtidige katalogprodukter i takt med at on-line mulighederne udbygges bekymrer BC, og det oplyses at der vil blive iværksat et kravspecifikationsarbejde vedrørende on-line søgning i BS's nystartede afdeling for udviklingsopgaver. Dora Steensgaard henleder også opmærksomheden på at Biblioteksdata tilbyder terminaladgang til BC-basen som et led i Biblioteksdatas moduler. Biblioteker der ønsker det, kan ved tilslutning til det fremtidige katalogiseringsmodul opnå adgang til BC-basen, ud fra devisen om at 'enhver katalogisering starter med en søgning', for at opklare om posten allerede befinder sig i BC-basen.

Biblioteksdataparterne har planlagt afholdelse af en konference hvor edb-systemerne og konsekvensundersøgelsen kan forelægges biblioteksverdenen, Konferencen udskydes flere gange, da systembeskrivelserne ikke er klar til fremlæggelse, men det er tanken at den skal strække sig over 2 1/2 dag med 80-100 deltagere udpeget af KL, BF og HK. Der er tale om en faglig konference og der vil ikke deltage politikere.

Teknologisk Instituts konsekvensundersøgelse Edb på folkebibliotekerne (Drewes 1982) blev fremlagt og diskuteret på Biblioteksdata-konferencen i Nyborg 21-23 april 1982.

Konference var velbesøgt på embedsmandsplan, fra biblioteksdirektør Kr.Lindbo-Larsen og KL-direktør Peter Gorm Hansen over kontorchefsniveauset i KL og Kommunedata og ned til de faggrupper der har at gøre med den direkte udformning af systemerne. Repræsenteret var også bibliotekspersonale fra diverse udvalg og arbejdsgrupper samt folk udpeget direkte af personaleorganisationerne. Systemerne blev præsenteret, og afdelingsleder Ole Nørremølle fra Kommunedata fremlagde en række foreløbige prisoverslag som allerede tidligere på året var præsenteret på en række amtsmøder afholdt af Kommunedata. De tal som flere biblioteksledere lagde frem på konferencen viste en årlig merudgift på mellem 10 og 20% af budgettet. Kommunedata stipulerede at man i 1983 ville kunne starte med 5 tilsluttede biblioteker, medens man ved udgangen af 1987 regnede med at

have omkring 90 biblioteker inde i systemet.

Bibliotekarforbundets repræsentant i styregruppen kritiserede bl.a. konsekvensrapporten for den begrænsning der lå i at den isoleret analyserede konsekvenserne ved de skitserede systemer beholdningsregistrering og udlånskontrol uden at belyse deres sammenhæng med udlånsarbejdet. Til trods for dette afgrænsede perspektiv rummer rapporten en højst anvendelig gennemgang af udvalgte konsekvensområder, en check-liste der selv mange år senere er brugbar i folkebibliotekernes arbejde med tilpasning til den ny teknologi. At flertallet af folkebiblioteker først omkring 1990 er i en fase med beholdningsregistrering og udlånskontrol hvor rapportens anvisninger kan nyttiggøres, udsiger noget om den usamtidighed der er tale om i bibliotekssektorens systemarbejde.

"Vi lavede den konsekvensundersøgelse sammen, som jo var en form for parts teknologivurdering. Der havde jeg en KL kasket på (...) Det var et harmoniprojekt, alting foregik i fuld enighed. Det var jo også nogle gode mennesker at arbejde sammen med, det var Børge, det var Mai-Britt, Tanja fra HK og Inge fra Århus. Der blev ikke foretaget noget man ikke var enige om. Sågar konsulentfirmaet valgte vi i enighed efter licitation. Det vi fokuserede på var vel især to ting. Dels konsekvenserne for beskæftigelsen, hvor de helt klart fokuserede på den rationaliseringsmæssige trussel, var det vel næsten, som det ene hovedpunkt. Det andet hovedpunkt på dagsordenen var klart konsekvenserne for jobindholdet. Det var de to ting. I tæt sammenhæng med det sidste stod vel også diskussionen om central eller decentral systemudvikling. Her havde de klart en opfattelse af, at ved at basere sig på centrale løsninger, så blev der trukket nogle ganske bestemte arbejdsmetoder og arbejdsrutiner ned over biblioteket. Man havde vel en opfattelse af, at der var en betydelig frihed for individuel tilrettelæggelse af arbejdet i den før-teknologiske tidsalder, eller før FAUST tidsalderen. Det var deres hovedopfattelse. Hovedkonklusionen af undersøgelsen var en bekræftelse af, at der klart var et besparelsesmæssigt potentiale på arbejdskraftssiden af systemerne, men at det jo ikke nødvendigvis indebar en trussel mod deres job. Dette måtte bero på hvordan man lokalt disponerede over rationaliseringsgevinsten, fordi den kunne selvfølgelig bruges til andre ting i biblioteket. Tilsvarende var det vel konklusionen omkring arbejdsindholdet at det hang fuldstændig sammen med de implementeringsbeslutninger man traf lokalt" (Mogens Brabrand).

KL så sig på et møde i styregruppen for konsekvensundersøgelsen nødsaget til at skride ind overfor en af BF og HK planlagt udgivelse af konsekvensundersøgelsen. Der ønskedes ikke en illustreret udgave, men en version der kun indeholdt de tre organisationers bomærker på omslaget og uden layoutmæssige oplivende

momenter.

I en leder i Bibliotek 70 kommenterer Niels Jensen konsekvensundersøgelsen, og han pointerer at der er en undersøgelse og ikke en teknologivurdering. Det står undersøgelsens parter frit at fortolke resultaterne ud fra deres interessevaretagelse, og til trods for at rapporten handler om en fremtidig situation, kun beskæftiger dig med de to første moduler og kun vedrører driftsfasen, finder han det fremlagte undersøgelsesarbejde nyttigt for diskussionen i folkebibliotekerne:

"Bibliotekstilsynet vil tage initiativ til et udredningsarbejde om overgangsfasen, en on-line delaftale er under forhandling, og emnesøgningen ligger stadig et sted ude i fremtiden, men trods de mange uafklarede ting, vil konsekvensundersøgelsen være velegnet som udgangspunkt for edb-diskussioner overalt, hvor der diskuteres biblioteks-edb." (Bibliotek 70, 1982:9.

Edb-konsekvensundersøgelsen fik på Nyborg-konference et lidt blakket image idet Kommunedatas udviklingschef Jørgen Skytte under drøftelsen antydede at der var flere, ikke nærmere definerede fejl i rapporten. Overfor styregruppen blev Kommunedata bedt om at forklare og præcisere de fire punkter, og Mai-Britt Nielsen refererer efterfølgende at der var tale om én faktisk fejl, en enkelt misforståelse samt to forskellige vurderinger. Samlet ikke noget der på nogen måde rokker ved rapportens autencitet. Tilsynets notat om teoretiske besparelser er af KL udsendt særskilt sammen med rapporten, og de vil i personaleorganisationernes udgave blive optrykt særskilt i rapporten. (Bibliotek 70, 1982, side 309).

På konferencen fremlagde personaleorganisationerne en resolution der redegjorde for deres fagpolitiske og faglige syn på de foreliggende edb-planer.

se tidl. afsnit, flytte hertil.

KTU's forslag til rammeaftale af 8.3.1982 behandles på BF's HB møde 19.april 1982. "Fagligt udvalg indstiller til HB, at BF's repræsentanter for KTU's repræsentantskabsmøde tilkendegiver forbundets utilfredshed med det foreliggende forhandlingsudkast (og det deraf forventede forhandlingsresultat) ved at undlade at stemme ved KTU's behandling af spørgsmålet om udkast til teknologiaftale." (Bibliotek 70, 1982:8, side 254).

KL har ønsket den statslige teknologiaftale overført automatisk overført på det kommunale område, medens KTU fastholder på repræsentantskabsmødet 27.5.1982 at en kommunal aftale må tilpasses de kommunale forhold.

Birgit Svendsen repræsenterer siden marts 1982 BF i FTF's teknologiudvalg, og FAU nedsætter på sit maj-møde 1982 en arbejdsgruppe om teknologi hvori Lis Jacoby indgår. Gruppen skal følge udviklingen, stille forslag til forbundets politik samt holde BF's medlemmer orienterede om udviklingen (Bibliotek 70, 1982:12, side

366).

En konference om 'Udlånsarbejde i Edb-alderen' afholdes på Grand Hotel i Odense 27-29.9.1982, hvor perspektivet er konsekvenserne for det fremtidige udlånsarbejde, medens edb-planerne underkastes en kritisk vurdering af to ledere fra folkebibliotekernes katalogafdelinger, Lars Nielsen fra Thisted og Mikael Nexø Sørensen i Odense: Biblioteksdata har løsningerne, men har bibliotekerne problemerne? (Bibliotek 70, 1982, side 282).

[link til artiklen i fuldtekst. 1982, side 284-286.](#)

Service- og formidlingsmæssige konsekvenser berøres efterfølgende i konsekvensundersøgelsen af søgemodulet (Carlsen 1985). Denne undersøgelses værdi ligger primært i, at den sætter introduktionsprocessen af den ny teknologi i focus og retter opmærksomheden mod de negative organisatoriske konsekvenser, der kan blive resultatet af en teknologiindførelse som ikke inddrager alle partsinteresser i processen.

flyttes

At KTU - Kommunale Tjenestemænds Udvalg - blandt deres generelle overenskomstkrav i 1979 har et krav om en dataaftale kommenteres af Jørgen Nielsen, og han forudser at denne sag vil kræve omhyggelige overvejelser i den kommende tid (Bibliotek 70, 1979:1, side 43).

De faglige organisationers strategi i 1980'ernes begyndelse går ikke alene på at kræve konsekvensundersøgelser om indførelse og anvendelse af den allerede frembragte teknologi på den enkelte arbejdsplads. De ønsker derudover også indflydelse på frembringelsen af teknologien ved at etablere formelle kanaler for indflydelse i producentledet. Det er denne ændring i de faglige organisationers strategi, der spillede ind i forhandlingerne omkring de kommunale teknologiaftaler i 1983-84. Kommunale tjenestemænds udvalg (KTU) ønskede her at få indsigt i og indflydelse på den centrale teknologiudvikling, og det var Kommunedatas afvisning af dette krav, der var en medvirkende årsag til at indgåelsen af aftalerne trak i langdrag. Introduktionen af Biblioteksdatas søgemodul på folkebibliotekerne måtte afvente de centrale rammeaftaler samt den lokale opfølgning og konkretisering af teknologiaftalerne. Medarbejderne forholdt sig generelt afventende og ønskede ikke at tage den ny teknologi i brug før aftalekomplekset var faldet på plads.

I marts 1984 forelå da som del af det samlede aftalekompleks en aftale mellem Kommunedata og KTU, der sikrede personaleorganisationerne information om og indflydelse på den centrale teknologiudvikling via deres repræsentation i brugerkomiteer. Og dermed var en vigtig forhindring bragt af vejen for 1980'ernes implementering af søgemodul og andre applikationer på folkebibliotekerne. Men konstruktionen for participation viste sig også at få en opsættende virkning på færdiggørelsen af

Biblioteksdata-modulerne, og dermed indirekte bane vejen for det åbne pluralistiske marked ultimo 1980'erne.

7.5 Biblioteksdata, andet, BT's edb-udvalg etc

folkit

5.7 Sammenfatning

På biblioteker i USA implementeres i 1950'erne lokale automationssystemer til udlånsregistrering, og erfaringer fra studierejser i USA og England blev primo 1960'erne viderebragt til den danske biblioteksoffentlighed. I 1980'erne er focus atter på lokale bibliotekssystemer, men nu på sofistikerede nøglefærdige library-housekeeping systemer med mange faciliteter og baseret på minidatamater eller pc.

Folkebibliotekernes anskaffelsesplaner står i 1990'erne overfor at blive afløst af IT-handlingsplaner, med orgware som et centralt begreb i tilpasningen af organisationens arbejdsgange til det teknologiske system og til opgave- og serviceudvikling af bibliotekets virksomhed.

Typologisering af informationssystemer: IT anvendes som bredt overbegreb, og IS kan for overskuelighedens skyld opdeles i tre systemtyper: Søgnesystemer, kommunikationssystemer og administrative systemer. Implementeringen af IS i danske folkebiblioteker sker i fire faser: IR-systemer, Management systems, Communication systems og Strategic Information Systems.

I Danmark fremkommer 1970 forslag om indførelse af edb i folkebibliotekerne ud fra en forståelse, der afgrænsedes til produktion af en katalog i bogform til folkebibliotekernes voksenafdelinger. Lokale forsøg med edb til udlånsregistrering foregår primo 1970'erne i Roskilde, Aalborg og Ølstykke.

DAU-72 undersøgelserne er et forstudie, der sigter mod kommende tekniske ændringer i folkebibliotekerne, og i FAUST-forslaget opereres der med en central edb-kartoteksbase med oplysninger om alle bøger på danske folkebiblioteker. Til praktisk afprøvning af FAUST-systemet indgik Ølstykke Bibliotek 1977-1987, men projektet opgives og kommer kun i daglig drift på pilotbiblioteket.

Systemfilosofien svingede sidst i 1970'erne væk fra centrale edb-koncepter, og teknologiudviklingen åbnede nu med minidatamater op for decentrale systemer til brug i folkebibliotekerne. Flexibilitet og modulopbygning var nu begreber der trængte sig på også for de kommunale folkebibliotekers edb-løsninger, udmøntende sig i en ny projektorganisation: Biblioteksdata II 1978.

Kravspecifikationsarbejdet til den nye systemkonstruktion styres nu af Kommunernes Landsforening, og på Biblioteksdatakonferencen i

Nyborg 1982 præsenteres systemet og Teknologisk Instituts konsekvensundersøgelse. Konferencen fik en rolle i processen ved at lægge op til justeringer i systemrækkefølgen og søgemodulet rykkes frem som det første edb-modul der tilbydes folkebibliotekerne i 1983. Forhandlingerne omkring de kommunale teknologiaftaler i 1983-84 drejede sig også om indflydelse på den centrale teknologiudvikling, og afvisningen af dette krav var en medvirkende årsag til at indgåelsen af teknologiaftalerne, og dermed implementeringen af søgemodulet, trak i langdrag.

7.6 Litteratur

Bermann (1983) Bibliotek og EDB / Tamar Bermann. i: DF-Revy, 1983:4, p. 77-84.

Bibliotekscentralen (1980) Katalogapparat og decentralt edb-system: rapport fra arbejdsgruppen vedrørende katalogprodukter: udarbejdet som parallel til og forlængelse af "Beholdningsregistrering og decentral inddatering" / Afgivet til Bibliotekscentralen 1. oktober 1980. Bibliotekscentralen, 1980. 47 sider + bilag.

Bibliotekscentralen (1991) DANBIB: beslutningsgrundlag / Udarbejdet af Bibliotekscentralen og Forskningsbibliotekernes Edb-kontor. Bibliotekscentralen, august 1991. 22 sider.

Biblioteksdata (1982a) Edb på biblioteket: orienteringsmateriale vedr. decentral inddatering og beholdningsregistrering / Biblioteksdata amtsmøder 1982. 1982. 25 sider.

Biblioteksdata (1982b) Edb i biblioteket: bibliotekskonference Nyborg Strand 21-23 april 1982 / Biblioteksdata. 1982. [Konferencemateriale. Løsblad]

Biblioteksdata (1982c) Edb i biblioteket: orientering om folkebibliotekernes edb-system / Udgivet af Bibliotekscentralen og Kommunedata. 1982. 56 sider.

Bibliotekstilsynet (1981) Edb-samarbejde mellem forsknings- og folkebiblioteker / Rapport afgivet af et udvalg nedsat i fællesskab af Biblioteksdata og Forskningsbibliotekernes edb-udvalg. Bibliotekstilsynet, 1981. Stencileret. 14 blade.

Bibliotekstilsynet (1987) Databasen og brugerne: indstilling 6 fra Det biblioteksfaglige edb-udvalg / Udgivet af Bibliotekstilsynet. Bibliotekcentralen, 1987. 42 sider.

Bibliotekstilsynet (1988) Fællesskabet og den nye edb-udvikling: debat på biblioteksledermødet 8-9.11.1988 / Udgivet af Bibliotekstilsynet. Bibliotekstilsynet, 1988. 47 sider.

Bibliotekstilsynet (1989) Folkebibliotekernes datafællesskab: indstilling 7 fra Det biblioteksfaglige edb-udvalg / Udgivet af

Bibliotekstilsynet. Bibliotekscentralen, 1989. 38 sider.

Blunden Ellis John (1991) A UK market survey of library automation system vendors (Januar 1989-Januar 1990) / John Blunden Ellis. i: Program, 1991:2, pp. 133-149.

Borum (1981) Konflikter i organisationer: belyst ved studier af edb-systemarbejde / Finn Borum & Harald Enderud. Nyt Nordisk Forlag, 1981.

Carlsen (1985) Edb-søgning på folkebibliotekerne - en konsekvensundersøgelse af Biblioteksdatas søgemodul / Solveig Carlsen & Lise Drewes Nielsen. Teknologisk Institut/Erhvervspædagogik. 35 sider. [Udkast foreligger april 1985]

Clematide (1984) Edb på Herning Centralbibliotek: en konsekvensundersøgelse / Bruno Clematide & Lise Drewes Nielsen. Teknologisk Institut/Erhvervspædagogik, 1984. 42 sider.

Cortez (1993) Planning Second Generation Automated Library Systems / Edwin M. Cortez & Tom Smorch. London, Greenwood, 1993. 233 sider.

Dowlin (1984) The Electronic Library: The Promise and the Process / Kenneth E. Dowlin. New York, Neal-Schuman, 1984. 199 sider.

Duval (1992) Automated Library Systems: a Librarian's Guide and Teaching Manual / Beverly K. Duval & Linda Main. London, Meckler, 1992. 273 sider.

Evald (1986) At lære og forandre(s) / Pierre Evald. i: Biblioteksverblik, 1986:2, side 6-9.

Evald (1988) Systemarbejde - til lokal vidensopbygning og personaleudvikling. Arbejdsrapport 88/1. UDFO-projektet. Danmarks Biblioteksskole/Aalborgafdelingen, 1988. 78 sider.

Evald (1990) Organisationsudvikling i folkebibliotekerne: formidlingen i organisationen - organisationen i formidlingen: en interviewundersøgelse / Pierre Evald. [UDFO-projektet]. Aalborg, Danmarks Biblioteksskole/Aalborgafdelingen. Bind 1: Baggrundsdel. Bind 2: Hoveddel. [2. forkortede udgave 1991. Aalborg, Biblioteksarbejdes skriftserie, nr. 6. 96 sider]

Flensburg (1990) Systemudvikling med brugeren i centrum / Per Flensburg & Jan Pries-Heje. Studentlitteratur, 1990. 325 sider.

Graulund (1991) Vejbred: på vej mod et nyt og elektronisk fællesbibliotek / Jan Graulund & Marianne Hummelshøj. Vejle, 1991. 155 sider + bilag.

Hansen (1989) HELOS biblioteksudviklingsforsøgene / Slutrapport skrevet af HELOS medarbejderne (Egon Hansen red.). Herning

Centralbibliotek, 1989. 101 sider.

Hansen (1991) At tage føringen...og fortsat være en del af det fælles felt / Egon Hansen. i: Kort Sagt, 1991:54, side 3-4.

Hein (1989) Library automation in Danish public libraries / Morten Hein. i: Scandinavian Public Library Quarterly 1989:1.

Hein (1988) Fællesskabet - og den nye edb-udvikling: debat på Biblioteksledermødet 8.-9.11.1988 / redigeret af Morten Hein. Bibliotekstilsynet, 1988. 47 sider.

Japsen (1989) Edb-indførelse og faglig fornyelse / Anne Lise Japsen. i: Hukommelse og fantasi. På sporet af bibliotekssagen. Bibliotekscentralen, 1989. 74 sider.

Jensen (1984) BASIS: beskrivelse af den bibliografiske databases indhold og registreringsniveau / Paul B.Jensen. Bibliotekscentralen, maj 1984. 35 sider.

Johannsen (1990) Sams-Ø-Information: to rapporter om et forsøg med erhvervsinformation i et ø-samfund / Hans Erik Jensen & Carl Gustav Johannsen. Udgivet af Statens Bibliotekstjeneste, Danmarks Biblioteksskole og Danmarks Biblioteksforening. Danmarks Biblioteksforenings Forlag, 1990. 143 sider.

Kommunedata (1989) Kravspecifikation for Bibliotekssystemet / Udarbejdet af Kommunedata I/S, København kommunes biblioteker, København kommunes edb-central, Århus kommunes edb-central og IBM Danmark A/S. Dateret 17. april 1989. 66 sider. [MVS-systemet]

Kommunernes Landsforening (1979) Beholdningsregistrering og decentral inddatering: forslag til kravspecifikation udarbejdet af en arbejdsgruppe under Kommunernes Landsforening / Udgivet af Kommunernes Landsforening. Bibliotekscentralen, 1979. 77 sider + bilag.

Kommunernes Landsforening (1980) Rapport om prøvedriften af FAUST i Ølstykke bibliotek / Udarbejdet af en arbejdsgruppe under Kommunernes Landsforening. Bibliotekscentralens Forlag, 1980. 79 sider.

Kommunernes Landsforening (1980a) Udlånskontrol på edb: forslag til kravspecifikation udarbejdet af en arbejdsgruppe under Kommunernes Landsforening / Udgivet af Kommunernes Landsforening. Bibliotekscentralen, 1980. 42 sider.

Larsen (1988) The third library revolution: experiments with electronic community libraries in Denmark / Gitte Larsen & Lars Qvortrup. i: The Electronic Library, oct 1988. vol. 6 no. 5, p.332-337.

Larsen (1989) Serviceudvikling eller teknofix?: en evaluering af HELOS-biblioteksudviklingsforsøgene / Gitte Larsen, Helge Clausen

& Lars Qvortrup. Danmarks Biblioteksskole Aalborg, 1989. 243 sider.

Larsen (1992) Library automation in European Community countries: an overview / Gitte Larsen. i: Program, 1992:4, pp.361-71.

Lund (1992) Bibliotekssystemer på det danske marked / Karin Lund. DTL, 1992. 101 sider + bilag. Serie: DTL's skriftserie, nr.63. (Bearbejdet udgave af hovedopgave: Bibliotekssystemer på det danske marked: en katalog. Danmarks Biblioteksskole, Aalborgafdelingen, 1991).

Manson (1989) Integrated automated systems for cataloguing, circulation and acquisitions on microcomputers: an overview of functions and products on the UK market / Pat Manson. i: Program, 1989:1, pp.1-12.

Nielsen (1978) Biblioteksdataplanerne og BF's rolle i KL's kontaktudvalg / Jørgen Nielsen & Børge Sørensen. i: Bibliotek 70, 1978:18, side 547.

Nielsen (1991) Valg af et edb-lokalsystem / Poul Erik Nielsen. i: Kort sagt, 1991:51, side 3-4.

Petersen (1981) EDB og arbejdsforhold / Per Ole Petersen. i: Biblioteksarbejde, 1981:8, side 77-97.

Pitkin (1991) The Evolution of Library Automation: Management Issues and Future Perspectives / Gary M. Pitkin (ed.). London, Meckler, 1991. 189 sider.

PLS (1993) Undersøgelse vedrørende Kommunedata og ICL DATA / ICL Brugerklubben. PLS Consult, 1993. 33 sider + Bilag.

Pors (1986) Brugere og søgemodul - en evalueringsundersøgelse / Niels Ole Pors. Danmarks Biblioteksskole Aalborg. 173 sider. (Aabenraa Prøvecenter for ny Informationsteknologi, nr.3).

Qvortrup (1988) Det levende eller det døde samfund: nye veje i informationsteknologiens organisering / Lars Qvortrup. Blytmann, 1988. 233 sider.

SBT (1991) The State of the Art of the Application of New Information Technologies in Libraries and their Impact on Library Functions in Denmark: A Reassessment Study / Lib2-Update/4. Report by the Danish National Library Authority. Copenhagen, 1991. 134 sider.

SBT (1993) Edb-perspektiv 1992 / Redigeret af Olga Porotnikoff. Statens Bibliotekstjeneste, 1993. 52 sider.

Sandfær (1990) Fra grim ælling til ...præsentation af DTB's nye ALIS-system / Mogens Sandfær. i: DF-Revy, 1990:side 266-270 og 1991:side 11-14.

Schreiber (1990) Folkebiblioteket og informationsteknologien / Trine Schreiber. i: Biblioteksstudier: Folkebibliotek i flervetenskaplig belysning. Romulo Enmark (ed.). Centrum för biblioteksforskning, Göteborg, 1990. 212 sider.

Wanting (1986) Rapport over forsøg med lånernes edb-benyttelse ved Aabenraa Børnebibliotek / Birgit Wanting & Ellen Bonnevie. Danmarks Biblioteksskole Aalborg. 162 sider. (Aabenraa Prøvecenter for ny Informationsteknologi, nr.4).

Wiseman (1988) Strategic Information Systems / Charles Wiseman. Homewood, Irwin, 1988. 451 sider.

Opdateret 19.07.2001

[Til toppen](#)